Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 06 (352)

Iunie 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură

Director: Alecu Reniţă

Griji de vară. Satul Bujor, Hâncești

Foto: Andrei Mardari

Alecu RENIȚĂ

ECOLOGIA SUFLETULUI NOSTRU

Lumea are grijă de sine și nu de casa în care trăiește. E vorba de aproape opt miliarde de oameni împrăștiați pe meridianele Planetei, care secătuiesc resursele naturale, otrăvesc apele și solurile, măcelăresc animalele și pădurile, poluează aerul și ecosistemele. În ansamblu, egoismul speciei umane nu are limite, cel puțin în ultimele două-trei veacuri. Apariția, din a doua jumătate a secolului XX și până în prezent, a câtorva zeci de milioane de apărători ai Naturii–Mame și creșterea lentă a numărului lor, încă nu poate influența și schimba definitiv comportamentul agresiv sau indiferent a peste șapte miliarde de semeni.

Revoluția tehnico-științifică i-a dat omului rachete să cucerească cosmosul, nave și submarine să descopere tainele oceanului planetar, mașini atotputernice să sape metrouri în orașe și tuneluri pe sub munți, i-a dat avioane și elicoptere să ajungă în locurile cele mai periculoase și inaccesibile, însă nu i-a dat și înțelepciunea cum să le folosească pentru a nu dăuna mediului înconjurător și a nu distruge ecosistemele vii. Practic, omul dispune de o sumedenie de mașini, utilaje și instrumente, muniții atotdistrugătoare, care pot genera probleme în lanț, de la cele naționale până la cele regionale și globale, inclusiv probleme fatale în stare să provoace catastrofe nucleare și ecologice, capabile să finalizeze cu dispariția speciei umane.

De Ziua Mediului ne reîntoarcem la nesfârșitele frământări și dileme. Niciuna din marile probleme semnalate de ecologiști de la 1972 încoace, nu e pe cale de a fi soluționată. Dimpotrivă: schimbările climatice, deșertificarea Terrei, defrișările anuale a milioane de ha, creșterea demografică, degradarea accelerată a calității apelor potabile, imoralitatea corporațiilor specializate în extragerea și jefuirea resurselor naturale, lipsa educației ecologice, distrugerea ecosistemelor vii și poluarea oceanului planetar au devenit probleme globale, mult mai acute și periculoase decât în secolul XX. De ce omul modern, „din cauza copacilor, nu poate vedea pădurea întreagă?"

Dar, să coborâm cu picioarele pe pământul strămoșesc, la vatra noastră milenară și să răspundem cât mai responsabil și onest – în ce stare se află mediul înconjurător și de viață a peste trei milioane de cetățeni? De ce societatea moldovenească, având acces nelimitat la oceanul de informație, nu se transformă într-un prieten al Naturii: al apelor, al pădurilor, al biodiversității? Ce explicație am putea găsi la atitudinea nepăsătoare sau barbară a multor comunități, care își bat joc de mediul lor de viață, poluând moșia localității, preschimbând râulețul local în canal de deșeuri, aruncând mizeria din casă pe terenurile roditoare? Cum se întâmplă că foarte mulți conaționali, care lucrează în UE și sunt încântați de grija față de Natură a elveților, suedezilor sau austriecilor, nu aduc modelul european și în R.Moldova?

De la începuturile Mișcării Ecologiste, din îndepărtata vară a anului 1983, când aproape nimeni nu își putea imagina că monstrul sovietic se va prăbuși în mai puțin de un deceniu, în prim-plan aduceam „ecologia sufletului", o sintagmă condamnată și interzisă în mass-media de ideologii regimului comunist. Totuși, săptămânalul „Literatura și Arta" a sfidat interdicțiile impuse și a promovat pe risc propriu sintagma pusă la index în cele trei mari campanii de presă – întru salvarea rezervației peisagistice „Saharna", a monumentului natural „Stânca Mare" și a blocării proiectului Academiei de Științe „Programul ecologic 1985-2005". În anii de renaștere și deșteptare națională, oamenii de creație au extins foarte rapid expresia înaripată „ecologia sufletului" spre cultură, limbă, istorie, patrimoniu, învățământ, educație, memorie, credință, sănătate, adevăr. „Ecologia sufletului" se transformase într-un drapel al schimbărilor gorbacioviste, într-o unitate de măsură a valorilor umane perene și a adevărului tăinuit, a curăteniei interioare a omului prigonit și a libertății de expresie. Ca să readuc atmosfera și mesajul acelor zile de reînviere, îmi permit să reproduc un pasaj dintr-un material propriu: „Am putea afirma că numai după prăbușirea valorilor umane a început dezechilibrul ecologic. Cernobâlul și Marea Aral sunt fețetele adevărate ale lui homo sovieticus. Nu există dezastru ecologic, există dezastrul dezumanizării și sărăcia spirituală. Cu cât o societate este mai săracă spiritual, cu atât mai pronunțat este dezmățul ecologic. Un ecosistem degradează în măsura degradării conștiinței și sufletului uman. Fără o refacere spirituală, fără o reîntoarcere la suflet, la credință, la adevăr, la omenie, nu poate fi vorba de o tămăduire de ansamblu a rănilor naturii. Prin vindecarea sufletului vom vindeca și natura".

Nu este deloc întâmplător faptul că cele două cuvinte magice – ecologia sufletului – au deschis poarta spre marile revendicări legitime ale moldovenilor din imperiu, readucerea acasă a limbii române și alfabetului latin.

Au trecut aproape patru decenii de când Mișcarea de Renaștere Națională răscolea memoria adormită a moldovenilor sovietici și pornea pe drumul deșteptării cu îndemnuri emanate de sintagma „ecologia sufletului". Din păcate, după agresiunea rusească împotriva R.Moldova din primăvara anului 1992 și scoaterea de pe scena politică a Primului Parlament, mercenarii, profitorii, cozile de topor și serviciile secrete străine, au retezat aripile moldovenilor, confiscându-le podurile de flori, dorul de reîntregire, resursele naturale și pofta de a fi stăpâni în propria casă. Flacăra aprinsă cu atâta greu în sufletul lor dornic de dreptate s-a micșorat de la o guvernare la alta, până a ajuns abia să licărească sau să dispară. Autoritățile, împreună cu majoritatea apărătorilor naturii, au schimbat macazul în căutarea soluțiilor tehnice pentru catastrofele ecologice. Cultivarea dragostei față de Natura–Mamă din familie, grădiniță și școală, formarea cadrelor didactice și introducerea obligatorie a orelor de educație ecologică în programele de învățământ au rămas în afara agendei guvernărilor, care s-au perindat de la 1994 încoace. „Ecologia sufletului" a mai rămas să pâlpâie doar în revista NATURA, la postul de radio „Eco-FM", în unele instituții mass-media și în câteva organizații neguvernamentale. Acum, după atâția ani și experimente tehnice, iese la suprafață adevărul spus la începuturi – prin vindecarea sufletului vom vindeca și natura. Educația ecologică se cere readusă în prim-plan: în familie, în grădiniță, în școală, în societate. Acele două cuvinte magice, care au mobilizat mulțimile și au făcut istorie – ecologia sufletului – se cer aduse acasă și incluse în agenda guvernărilor de mâine. Ca o garanție că pământul Moldovei va putea să rodească mai departe, iar oamenii își vor însănătoși sufletele și vor deveni prietenii adevărați ai Naturii–Mame.

Pași prin Călărași

Dinu RUSU

Sfârșit de mai. Potop de verdeață și flori. În Jurnalul de călătorie notez: Călărași. Localitatea e la aproape 50 de km de Chișinău. Pornesc la drum însoțit de către Marina și Viorel Miron de la Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova. Vorbele se țin lanț – proiecte, experiențe, provocări, povești și... ajungem la porțile Călărașului. În inima urbei savurăm cafeaua matinală, apoi, cum se zice, intrăm în pâine, fiecare pe „felia sa".

La Muzeul de Istorie și Etnografie „Dumitru Scvorțov-Russu" ne deschide larg porțile muzeograful și ghidul de turism Mariana Iurcu. Încep să-mi manifest curiozitatea și intru rând pe rând în sălile instituției. Admir miile de exponate: arme, armuri, numismatică, instrumente muzicale, sculpturi, picturi, obiecte de uz casnic etc. Trec și prin Casa Mare, apoi prin sala în care este prezentă istoria evreiască a localității (1794–1940). Privesc cu atenție la „Mândrul Călărași între ieri și azi" – arhitectura orașului în fotografii, pe parcursul a 150 de ani, dar și la exponatele din perioada sovietică.

Răsfoiesc pagini din istoria localității ghidat de Mariana Iurcu, cea care a și lansat la sfârșit de primăvară primul traseu turistic al orașului Călărași. De fapt, acesta este și parte a Proiectului „Călărași-Rașcov: Târguri evreiești de ambele maluri ale Nistrului din trecut până în prezent". Subsemnatul urmează să ajungă și pe malul stâng, pentru a vă putea spune povestea punților culturale, spirituale și emoționale.

Până una-alta, hălăduim prin orașul dintre coamele blânde și verzi, pe străzile vechi și noi, pe firul leneș al Bâcului. Cu certitudine, nu vom rătăci pe cărările istoriei, or Mariana Iurcu știe cum să ghideze prin ani, fapte, evenimente, destine. Vorbește cu drag de orașul înconjurat de priveliști splendide, localitate cu porniri istorice vechi, încă de pe la 1432, anul atestării documentare. Toponimul de atunci, însă, era Tuzara. E adevărat că săpăturile arheologice au scos la iveală faptul că în raza orașului, în valea Bâcului, au existat două așezări străvechi din secolele II–IV după Hristos. Doar că acestea s-au pierdut în negura vremurilor...

La 1794, Tuzara avea statutul de târg, oferit de către domnitorul Mihai Suțu. Documentele arată că în anul 1832 administrația gubernială basarabeană a permis să se facă iarmaroace la Tighina, Căușeni și Tuzara. Legenda spune că voievozii Moldovei au fost de mai multe ori la Tuzara, or acesta era un loc de importanță strategică. Oștenii ademeniți de farmecul Codrilor au rămas aici pentru totdeauna. Ostașii – călăreți, la acea vreme, se numeau călărași, de-altfel principali actori ai vechii armate moldovenești. Mai mult, ei asigurau paza hotarului contra invadatorilor. Totodată, duceau corespondența de la un domn la altul.

Potrivit ghidului, la 1873 la Călărași vine primul tren, iar de atunci localitatea începe a exporta în cantități mari fructe proaspete și uscate. La 1901 începe producerea divinului. Patru ani mai târziu, Contele Matei Derojinski deschide un atelier de altoire a viței-de-vie pe portaltoi american, creează o pepinieră de butași și pomi fructiferi.

Călărașul a fost greu încercat de timpuri. Prea multe locuri, lucruri și destine au fost lăsate uitării, dosite într-un condamnabil con de umbră. Astăzi putem vedea Biserica „Sfântul Ierarh Nicolae", ridicată în anii 1885-1886. De altfel, unica rămasă deschisă în perioada sovietică. Aici, a oficiat servicii divine o figură emblematică a ortodoxiei – preotul Alexandru Baltaga, cel care, dincolo de cuvântul lui Dumnezeu, a promovat și adevărul istoric despre Basarabia. La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România. Dragostea de neam și țară l-au costat pe Alexandru Baltaga surghiunul. Avea 80 de ani și a decedat în vara lui 1941, la închisoarea din Kazan.

O altă pagină care este readusă în actualitate este cea a evreilor. Or, potrivit datelor statistice românești din anul 1939, la acea vreme, populația evreiască de la Călărași avea o pondere de 76 la sută din numărul total al locuitorilor. Aici au fost cândva opt sinagogi. A rămas doar una. Însă, aceasta acum este restaurant. De altfel, clădirea care a fost construită la mijlocul secolului al XIX-lea este inclusă în circuitul turistic. Edificiul a rezistat pogromului din 1905, în care au murit 60 de evrei, peste 300 au fost răniți, iar circa 200 de case evreiești de la Călărași au fost mistuite. Totodată, a rezistat în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, dar și în timpul Holocaustului, ani în care au murit mai toți evreii din Călărași.

După ce am trecut pe la fosta sinagogă mi-am îndreptat pașii spre Cimitirul evreiesc de la Călărași. Acesta își are începuturile la 1790. Aici sunt peste cinci mii de pietre funerare.

Jurnalul de călătorie la Călărași l-am completat cu o escapadă spirituală la Oricova, localitate din componența orașului. La poale de pădure, pe un delușor molatic se află cea mai mică biserică dintre Prut și Nistru. Are doar 16 metri pătrați, iar clopotnița e laterală. Hramul sfântului locaș este Adormirea Maicii Domnului.

Bisericuța, o bijuterie ce impresionează prin forma arhitecturală, dar și picturile murale exterioare și interioare, a fost zidită de ieromonahul Savatie Baștovoi. Cunoscut și ca eseist, romancier, poet, părintele spune că în copilărie i-a promis mamei că va construi o biserică la Oricova. Și s-a ținut de cuvânt. Schitul se află chiar în preajma casei buneilor ieromonahului Savatie.

Potrivit feței bisericești, ceea ce vedem la bisericuța de la Oricova este o revenire la începuturi, la rădăcini. A folosit piatra locală și a zidit micul lăcaș de rugăciune pe modelul celor construite de primii creștini. În timp ce ascultam vorbele ieromonahului Savatie Baștovoi mi-am amintit rânduri din cartea sa „Nebunul": „...să iubim pentru a fi iubiți și să iertăm pentru a fi iertați. Și să fim mai cu băgare de seamă la nebunii din jurul nostru, ca nu cumva să fie printre ei vreun sfânt, iar noi, din împietrire, să ne lipsim de binecuvântarea lui... "

Fac ultimele notițe și-mi zic că acesta e doar începutul unei povești despre Călărașul necunoscut, or mai sunt multe de văzut și chiar de revăzut. Data viitoare voi trece pe la Casa Viorii, Muzeul Poliției, Nuferi pe Lac. Voi opri la Poarta Sărutului, voi măsura cu pasul Scuarul Domnitorilor, mă voi reculege la Stela Eroilor Neamului, dar și la Cimitirul Eroilor Români.

NASLAVCEA

Extrema nordică a republicii

Vadim ȘTERBATE

Unul dintre satele care mă impresionează cel mai mult, de fiecare data când ajung aici, este Naslavcea, localitate despre care am învățat la geografie că este cel mai nordic punct din Republica Moldova. Dacă vii direct dinspre Ocnița, la prima vedere satul nu pare să iasă în evidență prin ceva, dar ajungând pe malul Chisărăului, peste care se întind mai multe podețe, acesta începe să capete elemente distincte.

În anumite zone ale satului vezi mai multă vegetație decât case, mai ales în preajma vechii mori de apă, din care a rămas doar clădirea și denumirea. Vă recomandăm să lăsați mașina în centrul satului și să parcurgeți localitatea și zona adiacentă pe jos. Cel mai frumos tablou pare a fi imaginea sub forma unei inimi a insulelor de pe Nistru, văzută de pe unul dintre dealurile dinspre sud. Nu în zadar, multe reviste, calendare și suvenire de la noi au utilizat adesea fotografii din acest loc. Imaginea este și mai interesantă atunci când în această regiune izolată și semisălbatică își face apariția trenul, care sparge liniștea ce domină aici.

Vârful dealului este locul preferat de turiștii sătui de hoteluri de cinci stele, care își instalează corturile pentru a întâlni răsăritul. Pietroaiele de pe margine sunt locuri numai bune de a vă opri și de a admira frumusețea naturii.

După un mic popas pe ele și după o serie de selfie-uri, pentru amatorii de astfel de fotografă, puteți continua să mergeți pe marginea dealului admirând satul cufundat în vegetație. De aici, acesta pare un sat de munte, cu căsuțe ascunse pe ici, pe colo. Și pe cât de îndepărtată este Naslavcea de centrul republicii, pe atât de pitorească este.

Râul Nistru și râpele creează pe aceste locuri un peisaj unic. Merită să fie explorate și rezervațiile peisagistice din regiune - „Râpa lui Carp" și „Râpa Rudi", unde veți putea găsi urme ale Mării Sarmatice și aflorimente. În preajmă se află și cele „33 de vaduri", iar dacă au mai rămas 33 sau sunt mai puține, numărați și singuri!

Distanța de la Chișinău:
230 km
Orașe apropiate:
Otaci - 18 km
Ocnița - 15 km
Atracții turistice în regiune:
„Fântâna Cadânei" de la Lipnic (20 km)
Casa memorială „Constantin Stamati" din Ocnița (21 km)

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova" poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

NOTA BENE: Îmbrăcați-vă comod. Luați-vă rezerve de apă și hrană, iar actele de identitate trebuie sa fie cu voi, fiindcă satul Naslavcea se află în zona de frontieră.

CONCURS

SATELE MOLDOVEI

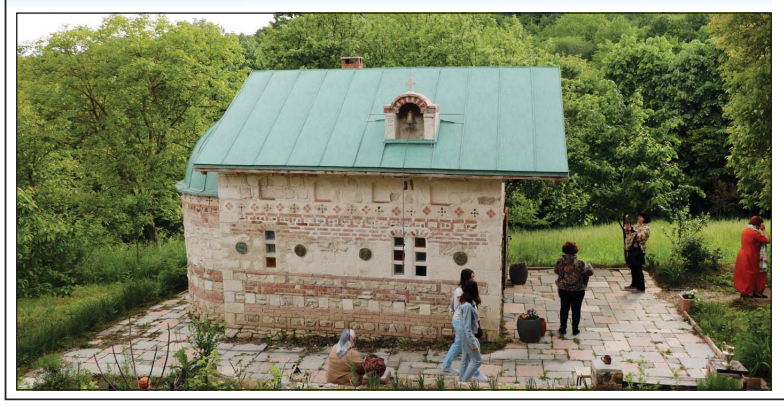

Dragi cititori,

Din păcate, nimeni nu a reușit să identifice corect imaginea publicată la concurs în numărul trecut. Era vederea unei stânci de la Socola, Șoldănești.

Concursul continuă, astfel că aveți șansa de a recunoaște din ce localitate este imaginea alăturată. Scrieți-ne răspunsul (prin e-mail sau prin poștă), până la data de 9 iulie 2021, cu denumirea mesajului „Concurs".

Premiul oferit - o traistă cu logo-ul NATURA.

P.S. Imaginea din nr. trecut a fost, totuși, identificată de unul dintre cititori - Ion Sofronescu, pe care îl așteptăm după premiu la redacție.

Studiu: hidrocentralele din Ucraina au afectat Nistrul

Construcția Complexului Hidroenergetic Nistrean (CHN) de către Ucraina a afectat în Republica Moldova atât calitatea apei, cât și ecosistemele riverane, habitatul natural al florei și faunei, precum și a redus numărul speciilor. Acestea sunt câteva concluzii preliminare ale studiului privind impactul social și de mediu al CHN asupra râului Nistru. Rezultatele preliminare ale cercetării au fost prezentate la Chișinău, în cadrul unui club de presă, desfășurat în contextul Zilei Nistrului, marcată în fiecare an în ultima duminică a lunii mai.

Nistrul la Trifăuți

Printre efecte se numără reducerea debitelor maxime cu aproximativ 30% și apariția efectului pulsatoriu, cunoscut sub numele de hydropeaking (atunci când nivelul apei din râu crește sau scade în funcție de deversările hidroenergetice). De asemenea, s-au observat răcirea apei râului în perioada caldă și încălzirea în perioada rece a anului, reducerea nivelului de substanțe nutritive, fluctuații semnificative ale nivelului de oxigen și supraaglomerarea cu vegetație a râului.

Autorii studiului constată că volumul mediu al apei în aval de CHN a scăzut cu peste 10% sau 800 milioane de m^3, s-a modificat repartizarea sezonieră a scurgerii de apă, fiind înregistrate descreșteri de cca 6% în primăvară și creșteri vara și toamna, iar debitele maxime ale apelor mari de primăvară au scăzut cu 38% în aval.

Ca efect a funcționării barajului Novodnestrovsk, debitele maxime ale viiturilor pluviale s-au redus de două ori. După construcția CHN, debitele minime au crescut de două ori, fiind asigurate cele 100 m^3/s stipulate în Regulamentul de exploatare, dar există și excepții. Efectul pulsatoriu este resimțit pe un sector de peste 130 de kilometri în aval, ca și schimbarea de regim termic.

La Clubul de presă dedicat Zilei Nistrului

Referitor la calitatea apei, în aval de CHN, conținutul de aluviuni în suspensie scade brusc, iar apa devine transparentă. Întrucât aportul de apă pentru turbine se realizează din straturile adânci ale rezervorului, în care apa are o temperatură mai scăzută dar stabilă, în sezonul rece în aval de hidrocentrală temperatura este mai ridicată decât cea normală cu până la 5 grade și mai scăzută cu 7,5 grade în sezonul cald. Autorii studiului remarcă faptul că temperaturile maxime ale apei sunt mai scăzute decât până la construcția CHN și sunt atinse nu în iunie-august, ci în august-septembrie. Deși apa din aval este mai săracă în nutrienți, scad și valorile maxime ale ionilor de amoniu (cea mai toxică formă de azotat din apă), ca și conținutul de metale grele. Totodată, se observă vârfuri cu conținut ridicat de oxigen (când descărcarea este în curs), care alternează cu o scădere notabilă a conținutului de oxigen.

În ceea ce privește impactul asupra plantelor acvatice superioare, în ultimele decenii se atestă o supraaglomerare intensivă cu vegetație acvatică mai înaltă a Nistrului Mijlociu de la Naslavcea până la Camenca, precum și a zonei de apă a rezervorului hidrocentralei de la Dubăsari. Creșterea excesivă a plantelor numite macrofite în această secțiune a Nistrului s-a extins de la aproximativ 1% a suprafeței râului, până la 85%.

În același timp, se atestă o reorganizare semnificativă a compoziției taxonomice a zooplanctonului, o scădere a abundenței speciilor reofile (care trăiesc în cursul râurilor) și o creștere a speciilor limnofile (care preferă apele în stagnare), s-a redus diversitatea și populația zooplanctonului. Potrivit experților, acest lucru a dus la dispariția a 19 specii de pești în segmentul mijlociu al râului și a 15 specii de pești în cel inferior.

Datorită amplasării sale geografice, fluviul Nistru este un râu transfrontalier, care necesită o gestionare durabilă comună de către autoritățile din Ucraina (pe teritoriul căreia izvorăște și se revarsă) și Moldova, în baza principiului de management integrat al apelor. În acest sens, în 2018 a fost constituită Comisia Nistreană, ca un organ comun consultativ, care vine cu recomandări către autorități asupra gestionării Nistrului.

Studiul privind impactul social și de mediu al CHN asupra râului Nistru urmează a fi finalizat și prezentat părții moldovenești a Comisiei Nistrene și echipei de negociatori a Acordului de funcționare a CHN.

Ucraina a demarat Construcția Complexului hidroenergetic nistrean în anul 1973 și prima unitate de producere a energiei hidroenergetice a fost lansată în 1983, urmată de cea de-a doua în 2002 și Centrala hidroelectrică prin pompare – în 2013.

O nouă speranță pentru soroceni

După ce timp de ani buni, apele reziduale din Soroca erau deversate direct în râul Nistru, ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului anunță că au demarat lucrările de elaborare a Studiului de Fezabilitate și de impact asupra mediului pentru construcția Stației de epurare a apelor uzate în oraș. Potrivit unui comunicat al ministerului, la prima ședință de lucru, care a avut loc la 13 mai 2021, părțile implicate au discutat despre acțiunile ce urmează a fi efectuate în următoarele patru luni.

Studiul de fezabilitate va fi elaborat de o companie franceză, cu suportul unui grant oferit de Banca Mondială din sursele fondului ECAPDEV în valoare de circa 235.000 euro.

„Problema lipsei stației de epurare a apelor uzate în mun. Soroca, demult nu mai este doar una locală, soluționarea acesteia este o prioritate națională, iar MADRM a depus eforturi de-a lungul timpului pentru a identifica soluții. În comun cu

Cu masca de oxigen la plimbare pe faleza Nistrului la Soroca. Foto: Vadim Șterbate

partenerii de la Banca Mondială de un an deja, suntem în proces de pregătire a unui proiect mare pentru țară „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova”, în cadrul căruia una dintre componente este dedicată construcției stației de epurare a apelor uzate în mun. Soroca. Accesarea grantului ECAPDEV, destinat lucrărilor de pregătirea acestui proiect, este un beneficiu pentru autorități, din considerentul că din aceste surse va fi realizat Studiul de fezabilitate, de impact social și de mediu pentru construcția stației”, a declarat ministrul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Ion PERJU, la ședința de inițiere a studiului.

Totodată, oficialul a menționat că în cadrul studiului urmează să fie examinată complex situația curentă cu referire la canalizare și particularitățile apelor uzate, să fie efectuată analiza funcțională a operatorului Apă-Canal Soroca, să fie identificate cele mai eficiente opțiuni privind epurarea apelor uzate, să fie evaluat impactul asupra mediului și impactul social.

După realizarea Studiului de Fezabilitate, Banca Mondială ar putea oferi finanțare pentru elaborarea proiectului tehnic și construcția stației de epurare. Valoarea totală a investiției necesare pentru realizarea tuturor activităților proiectului „Securitatea Aprovizionării cu Apă și Sanitație în Moldova” (SAASM), constituie estimativ circa 11 mln. Euro.

Lipsa unei stații de epurare la Soroca, care ar filtra apele reziduale, este considerată de specialiști drept o „bombă ecologică cu efect întârziat”, deoarece de două decenii deșeurile menajere curg direct în râul Nistru. Timp de mai mulți ani, autoritățile locale și naționale au promis de nenumărate ori că vor rezolva această problemă.

Ecopresa.md

Proces început: demolarea construcțiilor din pădure

Seria de investigații, luări de atitudini, abordare continuă a subiectului arendei fondului forestier – cu scop ascuns de privatizare – a determinat o schimbare a atitudinii și atenției față de pădure. Locuitorii de la Durlești au depus declarații la Procuratură, într-o cauză penală inițiată și au menționat că vor sesiza autoritățile competente până când construcțiile din Pădurea Durlești nu vor fi demolate.

După cinci luni de la investigația realizată de colegii de la Ziarul de Gardă, au fost pornite mai multe procese penale. Firma care a arendat 40 de hectare din pădure a început demolările, după ce a fost somată de Agenția Moldsilva, a declarat procurorul din cadrul Secției investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice al Procuraturii Generale (PG), Ion Tețcu.

„La somațiile Agenției Moldsilva sunt efectuate demolări ale acelor construcții. Lucrările de demolare sunt efectuate de către firma arendașă, „Batami Grup”. Proprietarul companiei, Ion Meleca, nu a respectat prevederile contractului

Demolarea contrucțiilor din pădurea Durlești

de arendă și Regulamentul din 2008 privind arenda fondului forestier, care prevede ca arendașul, în cazul în care a admis nereguli, trebuie să demoleze construcțiile pe cont propriu”, a declarat pentru ZdG Ion Tețcu.

Anterior Ziarul de Gardă a relatat că Pădurea Durlești, situată la doi pași de Chișinău, este ciopârțită sub ochii autorităților, iar în locul copacilor „răsar”, peste noapte, construcții din beton armat, chiar dacă în păduri sunt permise doar construcții ușor demontabile.

Procurorul susține că au fost pornite două cauze penale: „avem în vizor fraudă ecologică, delapidarea statului de teren și abuzuri de putere săvârșite de unii funcționari, implicați în eliberarea actelor permisive, care au dus la înregistrarea acelor temelii la cadastru”.

Potrivit procurorului, factorii de decizie vizați în procesele penale au eliberat actele de dare în arendă a celor 40 de hectare din Pădurea Durlești și au eliberat autorizația pentru construcție, menționând că au fost acumulate suficiente probe pe marginea acestui caz, iar „factorii responsabili vor fi trași la răspundere”.

Directorul Agenției pentru Supraveghere Tehnică, Ion Curmei, susține că în urma unui control inopinat al agenției, administratorul firmei arendașe „Batami Grup” a fost amendat cu 4 500 de lei pentru „încălcări grave”.

Proprietarul firmei arendașe, întrebat de jurnaliștii ZdG, care este poziția lui față de acțiunile întreprinse de procurori și locatarii din „Poiana Domnească”, Ion Meleca, a spus „că nu are gust de vorbă”.

Investigația publicată de ZdG în ianuarie curent arăta că în Pădurea din Durlești, aflată la marginea sectorului Buiucani al municipiului Chișinău, sunt puse bazele pentru construcția a șapte imobile de compania „Batami Grup”, care arendează 40 de hectare din pădure.

Cele șapte imobile, care urmau să apară în Pădurea Durlești, erau înregistrate la Cadastru cu titlul de „construcție nefinalizată”. Conform actelor cadastrale, patru dintre acestea urmau să aibă circa 190 m.p., altele două – câte 107 m.p., iar a șaptea casă urma să aibă o suprafață de 87 m.p.

Miza și interesul celor care au început să toarne beton în pădure era enorm: prețul unei case în această zonă poate depăși 200 de mii de euro.

Adaptare după: Ziarul de Gardă

Managementul deșeurilor în Republica Moldova

Soluțiile societății civile

Un forum național al organizațiilor societății civile a avut loc la începutul de iunie 2021 și a oferit o platformă pentru schimb de experiență și lecții învățate în rezultatul implementării inițiativelor locale. Evenimentul a întrunit peste 100 de participanți, inclusiv organizații care implementează, cu suportul financiar al Uniunii Europene (UE), proiecte locale de mobilizare a cetățenilor pentru dezvoltarea sectorului de management al deșeurilor solide (MDS). De asemenea, au fost prezenți experți în domeniu, reprezentanți ai administrației publice locale, ai Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului și ai Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei GIZ.

Discuții largi au fost pe marginea funcționării serviciilor de management al deșeurilor, rolului societății civile în abilitarea cetățenilor și implicarea în procesul decizional. De asemenea, participanții au făcut cunoștință cu politicile publice naționale în domeniul MDS și cu experiența unor beneficiari ai Programului de granturi locale al UE, care, la inițiativa cetățenilor și în parteneriat cu autoritățile publice locale, au reușit să îmbunătățească serviciile de gestionare a deșeurilor în localitățile rurale.

Capaclia - fără deșeuri

În satul Capaclia, societatea civilă, cu participarea localnicilor, în parteneriat cu APL, au creat de la zero serviciul de management al deșeurilor. Rima Stăvilă, reprezentantă a AO „Capaclia-Alsacia", a povestit și despre activitățile de conștientizare pe care le-au desfășurat la subiectul pericolului deșeurilor pentru mediu, printre care ateliere de lucru și teatru social pentru tineri, dar și o campanie de lichidare a gunoiștilor spontane din sat, cu plantarea de copaci în loc.

Aceeași temă a înființării serviciului local de MDS, cu participarea cetățenilor, a fost abordată de Vasile Rață, primarul comunei Sipoteni, raionul Călărași. Edilul a vorbit despre implicarea societății civile în procesele de planificare participativă și îmbunătățire a politicilor locale și despre lecțiile învățate în urma implementării proiectului local de către „Asociația Națională pentru Turism Receptor" (ANTRIM).

Cheia succesului este sortarea de acasă

Potrivit Aureliei Bahnaru, AO „Asociația pentru Valorificarea Deșeurilor", sortarea gunoiului la sursă – fiecare acasă - este cheia succesului unui management eficient al deșeurilor. În cadrul proiectului implementat în șase sate din raionul Strășeni, au fost chestionate peste 300 de persoane, pentru a vedea gradul de informare a populației privind gestionarea deșeurilor. Rezultatele au fost incluse într-un studiu, deopotrivă cu propunerile pentru depășirea obstacolelor în colectarea selectivă.

Orice deșeu poate deveni o resursă. Au demonstrat-o cei de la AO „Viitorul" din Sărata Veche, raionul Fălești. Ludmila Golovatiuc a relatat cum pot fi gestionate deșeurile vegetale fără a dăuna mediului. Acestea pot fi utilizate ca și combustibil pentru cazanele cu biomasă sau transformate în compost.

Deprinderi transmise în familie

Deprinderile de sortare și reciclare se formează mai ușor, dacă se implică copiii și tinerii, care duc mesajul în familiile lor. Eugeniu Poleacov, AO „Asociația jocurilor intelectuale din Republica Moldova", a povestit cum a mers către acest scop prin intermediul activităților educaționale. Rezultatele proiectului implementat în UTA Găgăuzia au demonstrat că tinerii pot fi sensibilizați prin diversificarea acțiunilor și a informației oferite, precum și prin implicarea în dialog cu autoritățile responsabile. Astfel, elevii școlilor din regiune au participat la activități de colectare a maculaturii,

Gunoiștea de la Sireți

sesiuni de informare la tema ecologiei și la plantarea a peste 1500 de puieți. De asemenea, primele trei echipe câștigătoare ale jocurilor intelectuale pentru elevii din gimnazii, organizate în cadrul proiectului, vor beneficia de echiparea completă a cabinetului de biologie din școală.

Experții și participanții la forum au fost de acord că fiecare cetățean trebuie încurajat să reducă volumul de deșeuri – prin a reutiliza, repara, recicla, colecta separat. Evident, fiecare este responsabil de a achita pentru serviciul de evacuare a deșeurilor.

Drept rezultat al schimbului de păreri și informații, în încheierea întrunirii, participanții au fost invitați să contribuie la proiectul unui document-rezoluție, care reprezintă poziția organizațiilor societății civile din țară referitoare la provocările actuale și soluțiile identificate pentru dezvoltarea sectorului MDS.

Evenimentul s-a desfășurat în contextul Săptămânii Verzi Europene 2021, în cadrul proiectului „Abilitarea cetățenilor în Republica Moldova", finanțat de Uniunea Europeană. Acțiunea este implementată de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei în coordonare cu proiectul GIZ „Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova".

Iulia AMARIEI

Vizită de monitorizare la Strășeni

Prezentarea materialelor folosite pe șantierul Liceului Vatamanu

15 lideri comunitari, inclusiv reprezentanți ai APL și servicii publice locale din raionul Strășeni au efectuat o vizită de monitorizare a lucrărilor de eficientizare energetică la Liceul Teoretic „Ion Vatamanu" din Strășeni. Participanții au mers pe șantier și au văzut la ce etapă se află lucrările de construcție, care sunt rezultatele așteptate, dar și când se vor da în primire lucrările finalizate.

Ecaterina Bulicanu din Strășeni spune că vizita de monitorizare i-a oferit posibilitatea să vadă activitatea propriu-zisă de pe șantier. „Copiii mei studiază în această instituție și eram interesată să cunosc mai multe despre proiect. În această vizită am văzut că lucrătorii sunt responsabili, am făcut cunoștință cu șeful de șantier care ne-a arătat mersul lucrărilor, ne-a spus termenii etc.", afirmă Ecaterina Bulicanu. Ea spune că va informa și alți părinți despre ce se întâmplă pe șantier.

Participanții la vizita de monitorizare au fost însoțiți pe teren de reprezentanții ADR Centru, GIZ Moldova, ai companiei de construcții și de reprezentanții instituției de învățământ. Un alt participant, Alexandru Iorga, viceprimar de Sireți, spune că astfel de vizite arată lucrătorilor că sunt monitorizați și asigură o bună calitate a lucrărilor. Totodată, este important că cetățenii pot să vadă cu propriii ochi pe ce se cheltuie banii.

„Sunt prima dată pe un șantier așa de mare, de lucrările realizate vor beneficia copiii din mai multe localități din raion. Voi informa și alte persoane despre ce am văzut și cred că e important să arătăm populației unde se duc banii", a declarat și Liuba Lozovanu, membră a societății civile locale din comuna Lozova.

Costul proiectului de eficientizare energetică a Liceului din Strășeni este de 1,2 milioane de euro, inclusiv contribuția locală de peste o sută mii euro. Fondurile sunt direcționate întru repararea fațadelor și acoperișurilor la două blocuri, instalarea sistemelor de ventilare și a bateriilor solare, renovarea facilităților sanitare și instalarea rampelor de acces pentru persoanele cu nevoi speciale.

Vizita de monitorizare a fost efectuată în cadrul proiectului „Implicare civică pentru servicii publice de calitate", realizat de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, în cadrul Programului de Granturi Locale al Uniunii Europene.

Ecopresa.md

Beneficiile proiectelor europene la nivel local

Un trai decent și un mediu înconjurător sănătos sunt beneficiile de lungă durată ale implementării proiectelor de mediu în comunitățile din Moldova. Importanța acestora pentru comunitate și posibilitatea replicării lor au fost discutate în cadrul a două mese rotunde de nivel local, desfășurate în municipiul Strășeni și satul Vorniceni.

Utilizarea resurselor regenerabile, iluminatul stradal de tip LED, eficientizarea energetică, sortarea deșeurior, dar și alte proiecte de mediu și climă au fost analizate, din perspectiva impactului asupra vieții cetățenilor.

La Strășeni, gazda evenimentului a fost Centrul de Informare al Uniunii Europene, proaspăt amenajat. Aici s-au întrunit lideri din sectorul asociativ local, reprezentanți ai autorității publice locale, ai instituțiilor de învățământ etc.

Un proiect finalizat recent la Strășeni a fost îmbunătățirea condițiilor educaționale la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu". Tatiana Troian, directoarea instituției, a remarcat că atât elevii, cât și părinții, au fost implicați și informați despre lucrările efectuate. „Elevii sunt educați în spirit ecologic pe parcursul orelor de studiu tematice. Avem instruiri despre selectarea deșeurilor, ținem lecții și oferim sfaturi practice pentru protecția mediului", spune directoarea.

Liceul Teoretic „Ion Vatamanu" este instituția în care actualmente se realizează lucrări de eficientizare energetică, cu sprijinul Uniunii Europene.

Valentina Casian, primara de Strășeni, a menționat și despre inițiativa privată a grupului de companii rezidente ale Zonei Economice Libere, privind crearea unei comunități energetice, bazate pe producerea energiei electrice pe baza panourilor fotovoltaice în Strășeni, pe o suprafață de 15 ha.

Participanții, lideri comunitari din Strășeni, au spus că localitatea se confruntă și cu probleme grave de mediu legate de lipsa unei stații de epurare a apei uzate și a unei platforme conforme de depozitare a deșeurilor. În context, aceștia au discutat despre necesitatea de a identifica oportunități pentru soluționarea problemelor date, inclusiv prin aplicarea la granturi străine.

La Vorniceni, masa rotundă a fost găzduită de Grădinița nr.1 din Vorniceni, care a beneficiat, acum câțiva ani, de finanțare din partea Uniunii Europene, pentru încălzirea pe bază de biomasă și colectoare solare pentru apa menajeră.

În cadrul discuțiilor, accentul s-a pus și pe importanța acțiunilor de mobilizare și informare a cetățenilor privind energia durabilă, emisiile de CO_2, protejarea mediului, protecția apelor etc. Experții de la Alianța pentru Eficiență Energetică și Regenerabile au venit cu sfaturi practice privind iluminatul stradal, eficientizarea termică a locuințelor, instalarea colectoarelor solare și fotovoltaice. Și Asociația pentru Valorificarea Deșeurilor a apreciat participarea activă a localnicilor interesați de schimbarea mediului înspre bine.

Atât Vorniceni, cât și Strășeni sunt localități semnatare ale Convenției Primarilor pentru Climă și Energie, asumându-și voluntar angajamente de reducere a nivelului de CO_2 la nivel local cu 40% până în 2030.

„Sperăm că fiind membri ai Convenției Primarilor și având un Plan de Acțiuni privind Energia Durabilă și Clima vom reuși să realizăm proiecte ce țin de energia durabilă și protecția mediului la nivel local", a remarcat Vasile Tofan, primarul de Vorniceni.

Victor Parlicov, expert național al Convenției Primarilor, susține că Planul de acțiuni permite atragerea mai multor finanțări, din diverse surse.

„Împreună, aceste angajamente conduc la asigurarea standardelor înalte de viață pentru cetățeni, precum și la dezvoltarea unor localități durabile și adaptate la schimbări climatice", a declarat Victor Parlicov, menționând că R. Moldova beneficiază de cea mai mare finanțare pe cap de locuitor din partea UE.

„Informarea, conștientizarea și implicarea cetățenilor este esențială, căci doar astfel investițiile făcute vor avea durabilitate", a remarcat, Lilia Curchi, directoarea executivă AJMTEM.

Discuțiile în cadrul meselor rotunde au fost organizate de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, în colaborare cu primăriile Strășeni și Vorniceni și parteneriat cu Convenția Primarilor pentru Climă și Energie, în cadrul Proiectului „Responsabilizare prin informare în localitățile codrene".

Cristina STRATON, Daniela DANU

Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic este beneficiara Programului de Granturi Locale al Uniunii Europene (UE) și implementează proiectul „Responsabilizare prin informare în localitățile codrene" în raionul Strășeni.

Programul de Granturi Locale este lansat în baza Cadrului Unic de Sprijin a UE, acordat pentru Republica Moldova (2017-2020) din cadrul Instrumentului European de Vecinătate, prin intermediul proiectului „Abilitarea cetățenilor din Republica Moldova" (2019-2021), finanțat de către Uniunea Europeană și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Partenerul proiectului pentru creșterea potențialului de vizibilitate și implicare a cetățenilor este Asociația Presei Independente (API).

Finanțat de Uniunea Europeană

cooperare germană
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

„Fii un Artist al Dunării!”

Mișcarea Ecologistă din Moldova anunță lansarea etapei naționale a concursului „Fii un artist al Dunării!”, care în acest an se desfășoară sub moto-ul „Descoperă Dunărea!”

Astfel, copiii și tinerii din regiunile aflate în bazinul hidrografic al fluviului Dunărea (în cazul Republicii Moldova: râul Prut și afluenții săi) sunt invitați să participe cu lucrări creative, materiale video și hărți inspirate de ecosistemul acvatic întâlnit în cadrul vizitelor.

Concursul este deschis pentru două categorii de participanți: juniori (6-11 ani) și adolescenți (12-18 ani). Participanții se pot înscrie fie în mod individual, fie în grup de maxim 4 persoane, fie la nivel de clasă.

Specificații

• Lucrările artistice trebuie să fie făcute din materiale naturale găsite în râu sau pe malul acestuia [exemplu: lemn (adus de ape), pietre, păpuriș, nisip, etc., fie deșeuri găsite la mal]. Desenele și picturile NU sunt acceptate. În cazul fotografiilor digitale, dimensiunea minimă a acestora este de 150 DPI (59 pixeli/cm) și 3 megabiți.

• Videoclipurile nu trebuie să depășească durata de 1 minut și vor fi înregistrate cu ajutorul camerei de filmat. Animațiile nu vor fi acceptate. Copiii pot realiza un filmuleț, înscena un spectacol sau cânta o melodie.

• Hărțile trebuie să fie create pe o foaie în format A3, să includă direcțiile busolei, distanța sau scală, o legendă, simboluri pentru a reprezenta diferite obiecte. Elevii sunt încurajați să-și manifeste creativitatea și să prezinte orice locuri/puncte interesante de pe malul râului. Harta poate marca diverse locații de interes, zone semnificative pentru biodiversitate, și, de asemenea, locuri care ar putea avea nevoie de mai multă atenție (zone aflate în stare proastă sau care necesită curățare, zone inundate etc.), sau poate dezvălui și câteva fapte curioase sau mai puțin cunoscute despre râu. Harta trebuie trimisă organizatorilor naționali fie sub formă de scanare, fie sub formă de fotografie digitală de rezoluție înaltă. Dimensiunea minimă a fișierelor este de 150 DPI și 3 megabiți.

Important: participanții au responsabilitatea de a se asigura că fișierele expediate sunt la rezoluție înaltă, nu sunt distorsionate și pot fi vizualizate cu ușurință.

Lucrările (fie sub formă de imagine, scan sau fișier video) vor fi expediate în adresa MEM până pe 15 august 2021, la adresa poștală: str. S.Lazo, 13, Chișinău, MD-2004 sau prin e-mail **mem@mem.md**, cu mențiunea „Concursul „Fii un Artist al Dunării””. Fiecare lucrare trebuie să fie însoțită de titlu/nume autor/clasă/vârsta/școala/profesorul coordonator.

Competiția se desfășoară la două niveluri: național și internațional. Juriul din R. Moldova va selecta și premia câștigătorii la nivel național, iar lucrările, videoclipurile și hărțile pentru fiecare categorie de vârstă în parte, care vor acumula cel mai mare punctaj, vor participa la etapa internațională a concursului. Primele 10 lucrări cele mai reușite vor fi postate pe contul oficial de Facebook al competiției internaționale.

Rezultatele vor fi făcute publice pe pagina web a Mișcării Ecologiste din Moldova (www.mem.md). Câștigătorii la etapa națională vor fi anunțați de către organizatori telefonic și prin email. Autorul celei mai bune lucrări va primi titlul de „Artist al Dunării” și va fi recompensat cu premii motivante.

Pentru mai multe informații, vă rugăm să consultați website-ul www.mem.md sau adresați-vă către Mișcarea Ecologistă din Moldova la adresa de email mem@mem.md.

Concursul „Fii un artist al Dunării!” („Danube Art Master”) se desfășoară din anul 2004, fiind organizat în comun de către Parteneriatul Global pentru Apă din Europa Centrală și de Est (GWP CEE) și Comisia Internațională Pentru Protecția Dunării (ICPDR). Prin acest concurs, copiii și tinerii din bazinul dunărean sunt încurajați să atragă mai multă atenție la râurile din preajma lor, să reflecteze asupra a ceea ce înseamnă mediul înconjurător și să creeze opere de artă originale pentru a sărbători regiunea Dunării.

Care-i pasărea ta preferată?

Societatea Pentru Protecția Păsărilor și a Naturii (SPPN) lansează un concurs de pictură cu genericul „Care-i pasărea ta preferată?”. Elevii, studenții și tinerii cu vârsta cuprinsă între 10-25 ani din Republica Moldova, pasionați de pictură și de păsările sălbatice, sunt încurajați să participe la acest concurs, să exploreze avifauna ce îi înconjoară și să-și cultive originalitatea și exprimarea artistică.

Concursul se va desfășura în perioada **25 mai – 25 august 2021**, iar cei interesați sunt rugați să țină cont de câteva condiții importante:

- ✓ Lucrarea trebuie să reprezinte cel puțin o specie de pasăre sălbatică din Republica Moldova (pentru inspirație, puteți consulta lista speciilor de păsări din Republica Moldova pe site-ul www.sppn.md)
- ✓ Concursul se adresează exclusiv unui singur tip de artă (pictură). Nu se acceptă sculpturi sau modelaje sau alte creații artistice.
- ✓ Orice tehnică de lucru este acceptată: acuarelă, guașă, creion, pastel, acrilic, desen liniar, tehnica punctului, abstract, etc.
- ✓ Lucrările trebuie executate pe hârtie, carton sau pânză și nu trebuie să depășească formatul A4.
- ✓ Fiecare participant poate prezenta o singură lucrare.
- ✓ Fiecare lucrare executată trebuie să conțină pe verso următoarele informații: denumirea lucrării, numele, prenumele și vârsta autorului, localitatea de proveniență, număr de telefon sau alte date de contact (Notă: datele personale de contact ale participanților sunt strict confidențiale și vor fi folosite doar pentru comunicarea în cadrul concursului).

Lucrările pot fi expediate cu mențiunea „Care-i pasărea ta preferată?” prin e-mail la adresa **sppn.moldova@gmail.com** sau prin poștă la adresa **str. S. Lazo 13, MD-2004, mun. Chișinău, Republica Moldova.** Lucrările urmează a fi transmise astfel încât să ajungă pe adresa organizatorului până la data de **25 august 2021.**

După expirarea termenului limită va avea loc etapa de jurizare, care se va baza pe criterii precum reproducerea fidelă a păsării ilustrate, respectarea genericului propus, originalitatea și imaginația autorului, impresia artistică, tehnica de artă aplicată.

Autorii lucrărilor câștigătoare vor fi contactați prin email sau telefon pentru a li se comunica rezultatele. Cele mai bune lucrări vor fi postate pe pagina de facebook SPPN, într-un album intitulat „Concursul „Care-i pasărea ta preferată?””.

Puteți afla mai multe detalii despre acest concurs pe pagina web www.sppn.md, și îi puteți contacta pe organizatori la adresa de e-mail **sppn.moldova@gmail.com** sau pe pagina de Facebook: Societatea pentru Protecția Păsărilor și a Naturii.

Stanislav DUDUCIUC

Iepurică

Uneori și viețuitoarele ne fac o farsă. Iepurică, să zicem: te ademenește cu urma scrisă, caligrafic, pe dalbul zăpezii, te atrage într-o lectură misterioasă și destul de captivantă ca la un moment să descoperi că dâra, brusc, se rupe. Cauți cu uimire-n părți și te crucești. Urma-i ciopârțită, urechilă a zburat!

Un om naiv, lipsit de practici - crede. Un informat - pricepe că e fiță iepurească, și dacă cauți bine, la doar un stânjen găsești ruptura și atunci... Adrenalina te sufocă, te provoacă că din nou te vezi pe cale. El fredonează, merge-n cerc, mai mătură, mai face-o buclă, apoi sare... Iar de-a sărit vicleanul, precis, se stinge! Din urmărit, deja-i... pândar!

De sănătatea albinei depindem şi noi

Apicultura și biodiversitatea sunt interdependente. Prin polenizare, albinele ne oferă importante bunuri de mediu, economice și sociale. Și rolul apicultorilor este de primă importanță, căci ei, prin grija față de albini, contribuie la păstrarea diversității genetice a plantelor.

La stupina din Copceac, Ștefan Vodă

Apicultura, este, totodată, un model de producție sustenabilă pentru mediul rural. Iar „pășunile albinelor”, diverse terenuri pentru cules și anumite culturi agricole le oferă albinelor nutriția consistentă necesară pentru a-și menține în stare bună sistemul imunitar și a rămâne sănătoase.

Din păcate, însă, sănătatea albinelor este afectată de numeroși factori, dintre care mulți sunt interconectați - acarianul *Varroa destructor*, utilizarea pesticidelor, condițiile climatice și de mediu în schimbare, pierderea biodiversității plantelor, schimbarea utilizării terenurilor, practicile apicole administrate deficient și prezența speciilor invazive. Toate acestea pot slăbi sistemele imunitare ale albinelor.

La nivelul Uniunii Europene, sănătatea albinelor a devenit o măsură urgentă, căci mortalitatea sporită în rândul albinelor și al polenizatorilor sălbatici din Europa ar avea un impact profund negativ asupra agriculturii, producției și securității alimentare, biodiversității, sustenabilității mediului și asupra ecosistemelor. De aceea, UE a impus norme mai stricte privind autorizarea produselor fitosanitare și utilizarea sustenabilă a acestora pentru a garanta siguranța lor pentru oameni și mediu.

Și la nivel național avem ceva noutăți legate de albini și agricultură. În 2022, ar putea fi lansată o aplicație mobilă, prin care se va ajuta la protejarea albinelor de otrăviri cu produse de uz fitosanitar. Scopul aplicației va fi de a facilita comunicarea și informarea dintre producătorii agricoli și apicultori, pentru ca ultimii să știe când vor fi stropite culturile agricole și să poată proteja albinele de otrăviri cu produse de uz fitosanitar. Anunțul a fost făcut de Asociația Națională a Apicultorilor din Republica Moldova (ANARM) de Ziua Mondială a Albinei, 20 mai 2021. Cu aceeași ocazie a fost lansat un apel de a proteja albinele și de a susține sectorul apicol.

De asemenea, s-a menționat că o serie de acțiuni sunt necesare la nivel național, inclusiv: responsabilizarea fermierilor prin aplicarea bunelor practici agricole pentru a evita otrăvirea albinelor, lansarea programelor de susținere a plantării plantelor melifere, crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea afacerilor apicole și multiplicarea familiilor de albine.

În Republica Moldova, statistica spune că avem circa 260 mii de familii de albine, numărul lor fiind în creștere pe parcursul ultimilor zece ani, potrivit asociației apicultorilor.

În total, sunt peste 7800 de apicultori înregistrați. În 2020 s-au produs circa 3500 tone de miere de albine, dintre care 3300 tone au fost exportate. Uniunea Europeană este principala piață de desfacere pentru mierea autohtonă.

Delia MORARU

Un copil e un înger printre noi

Silvia STRĂTILĂ

Mihail este un copil dulce, pentru că e frumos, cuminte, ascultător și are înțelepciunea unui adult. Părinții i-au pus acest nume pentru că s-au gândit la arhanghelul cu același nume, suflând peste copilul lor dorința ca acesta să semene cu acel „prinț mare, care se ridică pentru copiii poporului" ca să meargă pe urmele protectorului său, continuând lupta împotriva răului. S-ar putea ca gândul bun al părinților copilului, care la toamnă va împlini trei ani, să devină adevărate profeții.

Îl urmăresc pe Mihail de la fereastra bibliotecii mele, când acesta iese la plimbarea de amiază, cam la aceeași oră (probabil înainte de somn), însoțit, de obicei, de bunica, uneori de mama. Pe tata îl văd mai rar cu băiatul în parcușețul din fața blocului unde stau. Indiferent cu cine vine la plimbare, pășește atent prin iarba până la genunchi. În fiecare zi, de aproape un an, la o anumită oră a amiezii, când aud aceeași voce de copil, ca melodia unui clopoțel din ceata colindătorilor, las totul baltă, mă ridic de la birou și îl urmăresc pe furiș cu o dragoste avidă pe copil, care a mai rămas în mine, pe un copil adevărat, pe care natura îl ține în brațe și se joacă cu el. Și Mihail îi răspunde naturii cu aceeași dragoste ingenuă, parcă ruptă din jocul îngerilor.

Are un trunchi pe care și-l închipuie uneori scăunel, alteori masă. Când este scaun, Mihail stă așezat și răsfoiește o carte. Dacă pe pagină este un desen, băiatul stă cu foaia în față și privește lung, apoi îi va spune ceva mamei sau bunicii, va întreba sau el însuși va explica foarte convingător ce vede acolo. Întoarce pagina cărții cu atenție, fără graba de a o deschide pe cealaltă. Când trunchiul gros al copacului devine masă, Mihail vrea să mestereasă ceva. Este ajutat de adultul, care în acel moment tocmai își pipăie geanta să scoată din ea mobilul. Nu mai apucă să știe dacă îl are sau nu că, împreună cu Mihail, fac o expoziție din flori sau improvizează un toiag dintr-o crenguță, sau „sădesc" flori în crăpăturile trunchiului, sau improvizează cu tata un „duel" cu săbiile făcute din crengușele desprinse din copaci, șlefuite de coajă ca să strălucească ca săbiile.

Într-o zi, Mihail plângea, spunând lui tata că vrea la mama, și nu avea chef de joacă. Tata l-a urcat pe creanga de jos a copacului, i-a spus să privească în blitzul mobilului, să zâmbească și să îi facă mamei un semn cu mânuța și chiar să îi spună ceva. Vai, și Mihail nu a fost singur în fotografia făcută de tata! Un fluture, care nu știa încotro să zboare, s-a așezat pe codița unei frunze, ce-i atingea gura copilului și frunza s-a clătinat de greutatea aripilor lui. Un puf dintr-o păpădie, luat de bătaia vântului, trecu și el prin cadru. Dacă fotografia ar avea sonor, s-ar fi auzit și vântul, și ciripitul păsărilor, și bulbuitul unui hulub, și vocile trecătorilor... și Mihail se pregătea să îi ducă mamei o fotografie vorbitoare.

Cam așa (mai) arată și vorbește copilăria copilului fericit de astăzi – cu închipuiri de culori și de imagini reale, dacă nu-i pui în mână, prea devreme, un gadget ca să te lauzi ori să te minți pe tine cât de cuminte este sau cât de precoce, vai! navighează copilul tău cu degetul și cu privirea necerebrală și absentă pe suprafața unei tablete. Nu așa se cresc copiii sănătoși? Cine dacă nu, în primul rând, părinții trebuie să le știe ofurile adânci, și nu doar suprafața copilului. Pastorația este o bună educație din care nu se exclud jocurile, dragostea, răbdarea, ascultarea etc. Ca să câștigăm generații de copii sănătoși, trebuie să avem părinți bine crescuți și sănătoși. Și părinții pot învăța lecții de la copiii lor. Atunci când cei mici pot fi profesori pentru adulți, perpetuarea generațiilor are un curs firesc de viață.

Maxima lunii

Sânge albastru

Expresia vine din Spania evului mediu, când marii aristocrați susțineau că în venele lor curge sânge albastru, spre deosebire de nobilii „de categorii inferioare", care au suferit felurite amestecuri de sânge.

Câte voci, atâta frumusețe în casa familiei Savciuc

Astăzi se vorbește tot mai mult despre familie. Sunt câțiva termeni referitor la familie, pentru a o caracteriza și a-i da anumite accente – familie naturală, familie tradițională, familie modernă. În jurul acestor termeni se creează discuții, dar și mai mult ele se transformă în dispute. De fapt, poate că denumirea nu ar avea atâta relevanță dacă familia ar fi creștină și s-ar raporta la valorile morale, păstrând rădăcinile patriarhale. S-ar părea că vechea comparație – familia este celula societății – s-a cam uzat, dar nu există motive să nu fie folosită și în continuare, tocmai pentru faptul că ea duce mai departe existența umană prin procreare.

Să ai și să crești într-o familie numeroasă, cu vreo patru decenii în urmă, era ceva firesc sau poate o mândrie, pentru cei care își întemeiau familii sau erau membri ai ei. Nu era ușor în trecut, nu este ușor nici în prezent să crești și să educi mulți copii. Greutățile și dificultățile sunt de ordin economic. Statul nostru nu a încurajat niciodată material ca familia, în general, să fie o celulă sănătoasă, pentru a-i forma societății un nucleu bun. Și totuși, mai sunt oameni binecuvântați, deci puternici și frumoși, care regenerează viața și-i oferă tinerețe ca să-i amâne bătrânețea. Sunt multe familii a căror părinți generoși și dătători de lumină își trăiesc de mai multe ori viața, dând naștere la prunci. O familie creștină, pentru că în ea trăiește pacea Domnului, frumoasă, pentru că în ochii celor opt copii vezi o lumină curată, modestă, pentru că nu cere mai mult decât ce le ajunge, este a soților, Valeriu și Rodica Savciuc din Criuleni.

Povestea părinților cu cei mai fericiți copii din lume, preotul Valeriu și preoteasa Rodica, a început, cum ar fi și firesc pentru doi oameni înduhovniciți, într-un lăcaș de cult, dar care urma să se înscrie aici, pe pământ.

Pavel (Savciuc) este primul copil și prima bucurie în familie. Pasionat de muzică și cu un simț artistic prea fin, sunetul și armonia probabil l-au câștigat pentru toată viața. Este laureat la concursuri și festivaluri internaționale. Acum, Pavel își instruiește talentul la Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga". Apicultura este doar o pasiune. Cine știe dacă simfonia albinelor ar face concurență muzicii de la care părinții așteaptă ca fiul lor să o îmbrățișeze ca o profesie.

Serafim (Savciuc), cel de-al doilea fiu, este student la Facultatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" din Chișinău. Pe viitorul doctor parcă l-a furat acest domeniu. Este determinat să studieze tot ce îi cere specialitatea, iar instruirea în online îl întristează că îi periclitează siguranța unei bune pregătiri de viitor. Se mai refugiază în sport, așa încât, Serafim știe că, pe lângă bunătatea lui sufletească, un doctor trebuie să aibă și o pregătire fizică, un reper pentru a o sprijini pe cea morală.

Ciprian (Savciuc), elev la Liceul „Boris Dânga", a cules deja multe premii și medalii la competiții naționale și internaționale. Este campion la lupte libere. Ciprian, considerat de tata „mâna dreaptă a sa", își manifestă bărbăția, câștigată în jocuri grele de lupte, prin gospodărie cu părintele său, dar și să mestereasă opere de artă. Visul lui este să devină un inginer calificat, ajutat de aceste talente.

În vizită la familia Savciuc

Ștefan (Savciuc), vesel, glumeț și descurcăreț, elev în clasa a VIII, la liceul din Criuleni, gustă de pe acum din sfera culinariei. Îi place să-și răsfețe frații cu diferite bucate, gătite cu măiestrie chiar de el. Crescând într-o casă, unde pianul, vioara, chitara și vocea dumnezeiască a mamei lor sunt cele mai frumoase acorduri, pentru Ștefan trei ore de spectacol la Teatrul de Operă și Balet, unde îi place să meargă, sunt clipele frumoase ce-l fac să admire arta.

Savelii (Savciuc), zice mama Rodica, este soarele casei. El se bucură când familia este reunită ca să-și împartă bucuria și dragostea cu ceilalți. E ditamai bărbat înalt și zvelt cu rădăcini puternice moștenite de la tata. Savelii este binecuvântat cu atâta dragoste de Sus, încât cu iubirea sa poate dezarma orice durere a familiei.

Nicu (Savciuc) este un copil frumos mai ales când de sub bărbia-i fragedă vioara scoate cele mai frumoase sunete. Este elev la clasa profesoarei Lidia Roman și țintește ca vioara să-l urce pe scene înalte la concursuri și festivaluri. Deocamdată, împarte bucuriile și jocurile cu semenii săi.

Mărioara (Savciuc), singura soră între șapte frați, s-a născut să fie, deocamdată, mica prințesă a casei. Pianul este instrumentul care i-a descoperit talentul și acest adevăr îl confirmă și profesoara ei, Nina Ilieș. Talentul Mărioarei în artă l-a găsit și în pictură.

Mezinul, asemenea lui Prâslea cel voinic, **Anastasie**, a terminat clasa întâi. A moștenit vocea de aur a mamei Rodica, știe să citească Abecedarul, promite lui tata Valeriu că va citi și din cărțile sfinte, știe să scrie și, din când în când, mai cântă cu vocea lui de clopoțel. Își explorează curiozitățile și crește frumos.

Să educi, și nu doar să îi crești, mai mulți copii, spune mama acestor copii minunați, Rodica Savciuc, este frumos, dar este și greu. „Când crești și educi cu evlavie atâția copii, înveți să dăruiești, iar răsplata vine inevitabil mai târziu", spune preoteasa Rodica.

Poate numele frumos de floare, ce i-a fost destinat să nu-l compromită, poate dreapta ei credință cu care-și slujește familia, poate bărbatul ei Valeriu, un preot chemat să semene pace și înțelepciune aici, pe pământ, poate toate dimpreună, sunt motivele și reperele morale ale familiei Savciuc din Criuleni cu care-și onorează moștenirile spirituale.

Un viitor campion

Planeta are nevoie de mai puține deșeuri

Primăvara ne aduce flori, soare, mai mult optimism, dar și persoane dragi, care apar în calea noastră odată cu ivirea florilor și a soarelui. Așa am cunoscut-o pe tânăra Mirela Blîndescu, studentă la Academia de Studii Economice din Republica Moldova, specialitatea Finanțe și Bănci.

Este absolventă a Liceului „Nicolae Iorga" din Chișinău, promoția 2018. Părinții, Ghenadie și Mariana, trăiesc bucuria că ceea ce au semănat în fiica lor – frumusețe desăvârșită, inteligență rafinată – au încolțit până acum și sigur vor prinde rădăcini. M-am convins și eu de aceste daruri părintești ale Mirelei când am vorbit cu ea. Pentru confirmare că frumusețea dostoievskiană va salva lumea, atunci când talerul cu inteligență va fi mai greu, o mărturie în acest sens este chiar Mirela Blîndescu.

Anii de școală au fost prolifici pentru Mirela, pentru că, având imboldul educației din familie, a învățat bine. CV-ul, care se va înșira pe foi de mii de kilometri după finalizarea studiilor, conține deocamdată o relatare scurtă, dar merituoasă, sinceră, parcursă cu eforturi mari de licean, convins că succesul (un cuvânt la modă, fără greutate valorică), ce o așteaptă, trebuie valorificat prin muncă și merite: „Am participat la mai multe olimpiade în cadrul școlii, dar și regionale, și anume la limba engleză, limba română, matematică, chimie și educație plastică. Am mers pe la concursuri de poezii în cadrul școlii și am cooperat cu mai multe licee din Moldova, unde am facut schimb de experiență în domeniul cunoașterii limbii engleze".

O școală bună o fac elevii, ei scriu istoria instituției. Și Mirela Blîndescu s-a înscris în patrimoniul cultural al școlii, altfel nici nu se putea, pentru că teza patronului spiritual Nicolae Iorga a fost un crez pentru ea: „Un popor fără cultură este o gloată".

În prezent, studiile la Academia de Studii Economice, specialitatea Finanțe și Bănci, profil englez, nu o împiedică să se implice și în alte activități. A participat la numeroase evenimente în cadrul academiei. Crede că are realizate câteva performanțe și le menționează cu dorința că de abia este începutul: „Am lucrat ca voluntar, timp de patru ani, în cadrul organizației Sporter, unde am participat la cele mai mari evenimente în domeniul sportului, de exemplu - Chișinău Marathon, Glodiator Mud Race, Hell Run etc. De asemenea am avut parte de echipe și de oameni deosebiți, am preluat idei noi, creative".

Tinerii de azi pot învăța multe, indiferent de condițiile de instruire – în online sau fizic, spune Mirela. Cu atâtea căi deschise spre orizonturi noi, viitorul generațiilor tinere ar trebui să prindă contur, dacă școala, la vârsta adolescenței,

Mirela Blîndescu

ar fi înțeleasă de mulți că este o prioritate. Studenta de azi are convingerea că cine vrea să învețe, să capete studii trainice, își valorifică potențialul intelectual și în Republica Moldova. Ea chiar crede într-o Moldovă curată, cu oameni demni, cu interesul dragostei de țară.

Ambiția celor care o cunosc pe Mirela Blîndescu este să îi încurajeze speranțele atât de neobișnuite ale unei tinere, ancorate într-o lume mai mult virtuală. Dacă, susține Mirela, mai sunt tineri în R. Moldova, cu lecția generozității deja însușită în școală sau în familie, cu dorința că viața are un rost doar trăită moral, că în secolul XXI planeta are nevoie de mai puține deșeuri, atunci acestor probleme li s-au găsit soluții. Urmează ca acestea să fie aplicate.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

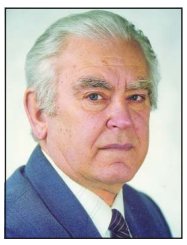

Vetrele noastre strămoșești

Maşcăuți

prof. Anatol EREMIA

Sat, reședință de comună în raionul Criuleni. Este situat la nord-vest de Criuleni, pe valea Răutului. Atestat documentar în anul 1436. Coordonate geografice: 47⁰ 17' 30" lat. N, 28⁰ 59' 47" long. E. Altitudinea localității față de nivelul mării – 28 m. Suprafața satului – 1, 70 km². Gospodării individuale – 1 219. Populația – 4 103 loc. (2004), 4 104 loc. (2014). Structura etnică (2004): 99,34% români, 0,17% ucraineni, 0,24% ruși ș.a. Biserica Acoperământul Maicii Domnului ***(1814, reconstruită în 1884). Distanțe: 16 km până la Criuleni, 58 km până la Chișinău. Stație de cale ferată la Chișinău (60 km).***

Cadrul geografic. Zona de așezare a satului dispune de un relief colinar pronunțat, cu văi înguste și adânci și cu înălțimi de dealuri de până la 200 m deasupra nivelului mării. Odinioară Codrii Orheiului își așterneau covorul verde până la Nistru, astăzi, retras spre vest de Ivancea și Telești, a lăsat în urma sa doar niște rariști și huceaguri, ascunse prin fundacuri de vâlcele și hârtoape. Să se retragă l-a facut omul, cu securea și toporul, impus de necesitățile vieții, dar mai cu seamă de vechile autorități care, lăsându-se pradă nechibzuinței și, bineînțeles, convenientelor comerciale de moment, au pus la dispoziția străinilor lemnul și produsele din lemn, care deveniseră marfă mult căutată în estul Europei.

Acum 300-400 de ani codrii noștri seculari erau împânziți de numeroase *barăci* ale tăietorilor de pădure, de *bocșe* și *cărbunării*, unde se prepara mangalul de lemn, și unde, prin arderea lemnului, se obținea silitra și sare de potasiu, prima folosită ca îngrășământ în agricultură, iar cea de a doua ca materie primă în industrie, la fabricarea prafului de pușcă, a sticlei etc. Lemnul și produsele din lemn se transportau în Rusia, Germania, Austria, Polonia. Localnicii rămâneau doar cu locurile defrișate, cu secăturile și pârjoliștele care până astăzi și-au păstrat pe alocuri denumirile ce le caracterizează: *Arsura*, *Arșița*, *Buda*, *Budele*, *Bocșa*, *Cărbuna*, *Cărbunaria*, *Căborniță*, *Cenușa*, *Cenușăria, Măngalele*, *Măngălăria*, *Pojarul*, *Silitra*.

Vedere panoramică: Răutul la Maşcăuți

Mențiuni documentare. Documentele scrise amintesc de Maşcăuții de pe Răut începând cu prima jumătate a sec. al XV-lea. Satul și moșia locală a servit ca obiect de „danie și întăritură", precum și de vânzare-cumpărare timp de câteva secole. Astfel, printr-un act domnesc din 17 iulie 1436, i se întărește lui Oancea logofăt pentru „dreaptă și credincioasă slujbă" mai multe sate de pe Răut, între care și *Macicăuții*.

Maşcăuții figurează în multe documente din sec. XVI-XVII, precum și în recensămintele de la sfârșitul celui de al treilea sfert al sec. al XVIII-lea: *Maşcăuți*, sat în ținutul Orhei–Lăpușna, ocolul Răutului, 35 de ogrăzi, un duhovnic, un mazil (Vasile Bobeică), moșia aparținând banului Vasile Costache (1772-1773); *Maşcăuți*, sat în aceeași subordonare administrativă, 39 de case, ale birnicilor (Tudose Joimir, Iosuf Marca, Vasile Druță dascăl ș.a.), precum și rufetașilor (Antohi morar, volintir, Andreiu Mândrilă volintir, Ștefan Frățiman volintir, Prodan rusul, volintir, Simion Gheorghe volintir, Ursu șelar, volintir, Ioniță șelar, volintir), 8 case pustii (1774).

Statisticile din sec. al XIX-lea reflectă starea și evoluția localității în plan economic, demografic, cultural: *Maşcăuți*, sat în ținutul Orhei, ocolul Răutului de Jos, 81 de locuitori răzeși, 500 lei bir trimestrial, 2000 lei bir anual (1803); 175 fălci de pământuri arabile și de fâneață, 120 fălci de pădure și tufăriș, 51 parcele de vie și 61 de livadă a răzeșilor, 2 vii ale comisului, 2 mori de apă pe Răut, pescuit în apele Răutului (1817); *Maşcăuți*, sat în jud. Orhei, sectorul 3, moșie răzească și boierească, 260 de ogrăzi, 1 250 de locuitori, biserică ortodoxă (1861); *Maşcăuți*, sat în jud. Chișinău, volostea Criuleni, 383 de case, 1 963 de locuitori, școală parohială, biserică ortodoxă, moară de aburi, 131 de cai, 395 de vite cornute mari, 1 070 de oi și capre (1875); *Maşcăuți*, sat în jud. Orhei, 2 968 de locuitori (1897).

Bogate în informații sunt sursele documentare din sec. al XIX-lea: *Maşcăuții de Jos*, sat mare în jud. Orhei. Face parte din volostea Criuleni. Are 469 de case, cu o populație de 2 914 suflete de răzeși și țărani; o biserică cu hramul *Sf. Mihail*; școală elementară rusească; 720 de vite mari. Partea satului de pe malul stâng al Răutului se numește *Maşcăuții de Sus* – ne relatează Zamfir Arbore în „Dicționarul geografic al Basarabiei" (București 1904); *Maşcăuți*, sat în jud. Orhei, comuna Criuleni, format din trei mici localități – Maşcăuți-Răzeși, Maşcăuți-Țărani și Maşcăuți-Cătun (1918); la reforma agrară din 1918-1924 cei 659 de locuitori din Maşcăuții de Sus și de Jos din jud. Orhei, comuna Criuleni, au fost împroprietăriți cu 1 307 ha 5 220 m² de pământ (1920); *Maşcăuți*, sat, reședință de plasă, jud. Orhei, 4 117 locuitori, dintre care 3 815 români, 225 evrei, 19 ucraineni și ruși, 8 unguri, 2 germani, 1 grec ș.a. (1930); *Maşcăuți*, sat în jud. Orhei, reședință de comună, având în subordonarea sa localitățile Maşcăuți, Butuceni, Morovaia și Trebujeni (1943).

Pagini sumbre au înscris în cronica satului evenimentele de la mijlocul sec. al XX-lea: războiul Al Doilea Mondial, în urma căruia și-au pierdut viața zeci de tineri și bărbați în floarea vârstei, căzuți răpuși pe fronturi în țări străine; seceta nimicitoare, calamitate naturală, dar și foametea organizată de regimul stalinist, crimă antinațională și antisocială; colectivizarea forțată, lipsită de o bază materială temeinică și de o viziune cât de cât chibzuită; industrializarea în baza unei economii înapoiate și prost dirijate; prigonirile politice, arestările și condamnările la ani grei de închisoare a oamenilor care nu conveneau oblăduirii sovieto-bolșevice și, culmea, deportările țăranilor gospodari, cu familiile lor, în cele mai îndepărtate ținuturi siberiene ale colosului Imperiu, aceasta pentru ai înstrăina de meleagurile străbune, pentru a li se pierde urmele.

Onomastica. Într-un document din 1618 se vorbește de „un vad vechi de moară din satul Macicăuți, vadul cel din jos, unde a fost vadul de moară a lui Macicul Rusul". Din acest document și din altele rezultă că satul și moșia Maşcăuților aparțineau pe vremuri unui oarecare Macicul, al cărui nume a servit drept punct de plecare în crearea acestui nume topic. Forma inițială, de origine, a toponimului a fost deci *Macicăuți* (slav. *Мачковци*, un derivat cu suf. -овци de la *Мачко*, acesta fiind diminutivul în *-ko* al prenumelui Максим). Grafiile documentare ale antroponimelor *Macicu*, *Maşcu* și forma actuală a oiconimului *Maşcăuți* se explică prin adaptarea fonetică a numelor respective pe terenul limbii române.

Prin hrisovul din 7 august 1617 se face hotărnicirea moșiei satului Macicăuți din ținutul Orhei, arătându-se că stăpâni peste două părți din această ocină sunt Andrei și Eftimie, „prenepoții Macicului". Ca repere ale hotarului moșiei sunt menționate mai multe locuri, cu denumirile lor vechi: *Sărăncuța, Șăbana, Valea Izvoarelor, Podul lui Aftenie, Pădurea Cotelnicilor, Drumul Zăvoaielor, Podul Neculcii, Fricoasa, Fântâna Furilor, Bacota, Huceașca, Schitul Albului, Gura Râposului, Culișeuca, Morovaia, Țiganca, Fântâna lui Lefter, Fundul Prilejnii, Chiscul lui Hariton, Valea lui Stan, Pârâul Fântânii, Lutnițele Albe, Mormântul Tătarilor ș.a.* Unele dintre aceste locuri au rămas să fie utilizate în vorbirea localnicilor până în zilele noastre: Șăbana, Bacota, Huceașca, Râposul, Prilejma ș.a., drept dovadă a unei vieți românești sedentare, continuie și permanente, în această parte de țară.

Monumente istorice. Meleagurile acestea au fost populate de oameni din cele mai vechi timpuri, de geto-daci până la romanizarea lor (sec. IV î. Hr. – sec. III d. Hr.), de populația romanizată (sec. III-VII), de preromâni (sec. VII-IX) și românii de mai târziu (din sec. X-XIII). Drept mărturii sunt vestigiile arheologice descoperite în această zonă: grotele din malurile stâncoase ale Nistrului și Răutului, vetrele așezărilor preistorice, Orheiul Vechi cu fortificațiile sale premedievale și medievale, cu toate construcțiile din perimetrul vechiului oraș: palatul pârcălabului, biserica ortodoxă, două cherhanale (hanuri), depozitele de muniții și produse alimentare, cazarmele, apeductul, feredeul (baia), așezările posadnicilor.

Pe teritoriul satului Maşcăuți și în preajma lui au fost descoperite urme ale unor străvechi adăposturi, cuptoare, fortificații de pământ, diferite obiecte casnice, vase de argilă, fragmente de arme vechi (scuturi, lănci, săgeți), monede din diferite epoci care vizează intensele activități comerciale ale populației de altă dată.

Acesta e satul Maşcăuți de astăzi și din vremurile trecute, căruia oamenii s-au străduit și se străduiesc să-i asigure un viitor mult mai bun, prosper economic, social și cultural.

Basarabia lui Eminescu

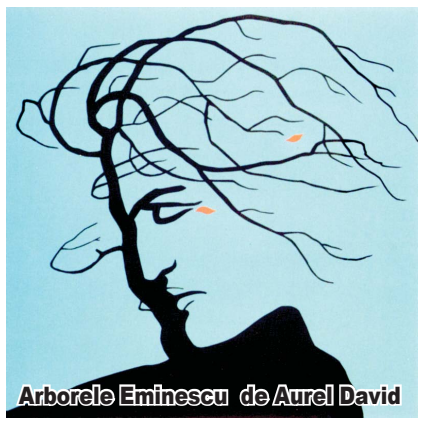
Arborele Eminescu de Aurel David

Dincolo de discursurile oficiale și omagiile epigonilor, dincolo de frontiera artificială de pe Prut și nedreptățile istorice, de regimurile politice și de așteptările îndelungate ale Basarabiei românești, de la înălțimi continuă să ne lumineze spiritul nostru tutelar, Luceafărul demnității naționale și limbii române – Mihai Eminescu.

Firește, Eminescu nu are nevoie de elogiile urmașilor, fiindcă întreaga sa viață și operă ne arată că cel mai puțin Poetul s-a preocupat de sine, având drept stea călăuzitoare soarta și viitorul neamului românesc, înscrierea cu demnitate a poporului și țării noastre în civilizația europeană și mondială, îmbogățirea și păstrarea ființei naționale pe pământurile dăruite nouă de Dumnezeu. Oricât de persistent ar fi curentul de opinie că patria, neamul, credința, marii înaintași, părinții, omenia, tradiția, memoria colectivă au devenit anacronice și ne împiedică să ajungem la "viitorul luminos", opera lui Eminescu demonstrează contrariul, ne dă trăinicia rădăcinilor și împrăștie pleava care întunecă văzul mulțimilor și se vrea stăpână și civilizatoare.

Eminescu a fost și a rămas cea mai adâncă și cea mai actuală voce a neamului românesc. Și va rămâne atâta timp cât va exista acest neam, fiindcă pe gândirea și simțirea lui se sprijină ființa noastră națională, fiindcă în mare măsură această gândire și simțire a trecut în noi, în milioanele de urmași care formăm neamul românesc.

Ori de câte ori Eminescu a fost strâmtorat, scos din școală sau cenzurat, de atâtea ori neamul românesc era lovit de mole-șeală, neunire, degradare și dezagregare, de atâtea ori cădeam în umilință, slugărnicie și marasm.

Lupta împotriva lui Eminescu nu a încetat nici pe o clipă, fiindcă dragostea și credința lui Eminescu față de Țară și Neam supără și astăzi ciocoimea, profitorii și ratații care au nevoie de patrie numai ca să le fie punga plină și să se „lustruiască pe sine". Cei care astăzi scrijelează și doresc să demoleze temeliile din care răsar opera și crezul lui Eminescu urmăresc să lase o Românie fără substanță și fără identitate națională.

Nu vreau să cad în profeții, dar nu pot să-mi închipui cum ar fi arătat Basarabia fără Eminescu, cum ar fi supraviețuit ființa noastră românească rusificării, sovietizării și deznaționalizării. Sunt convins că intelectualitatea basarabeană, indiferent de generație, s-a format și s-a ridicat din opera eminesciană, că oricât de barbare și omniprezente erau cenzura și securitatea sovietică, în cercurile studențești și universitare, circulau clandestin, în fotocopii, de la o generație la alta, manuscrisele lui Eminescu despre Basarabia. Orice intelectual va recunoaște cu mândrie că adevăratul profesor de limbă, gândire și simțire românească i-a fost opera poetică și politică a lui Eminescu. Păpușarii și marionetele roșii de la Chișinău, cu susținerea "fratelui mai mare", se zbat să oprească mersul istoriei, terorizează populația și mână tineretul prin coridoarele înstrăinării de Țară, dar cu tot cu Kremlinul lor, ei sunt total neputincioși în fața lui Eminescu, a testamentului eminescian gravat în inimile basarabenilor conștienți de originea lor: SUNTEM ROMÂNI ȘI PUNCTUM!

Eminescu reprezentat de Sabin Balașa

Când se va scrie istoria adevărată a rezistenței basarabene, a mișcării de deșteptare și a luptei pentru natură, limbă, alfabet, identitate națională, tricolor, dar și decomunizare, Eminescu va fi în fruntea frunților, fiindcă opera lui ne-a dăruit nemurirea sufletului românesc, ne-a dat buletinul de identitate, conștiința, simțirea, gândirea și demnitatea națională.

În fond, există o singură Basarabie autentică și veșnică – Basarabia lui Eminescu. Și atât. Eminescu nu are nevoie nici de lauri, nici de elogii, nici de medalii. Dacă ne-ar cere ceva cu adevărat, aceasta ar fi ca să ne păstrăm cu sfințenie memoria, ființa națională, credința, natura, demnitatea, istoria și limba română, care ne adună pe toți ca pe un neam și ca pe o suflare unică.

Alecu RENIȚĂ

Tudor ZBÂRNEA, artist plastic, directorul Muzeului Național de Artă al Moldovei:

Muzeele trebuie să devină instituții de cultură pentru toți cetățenii

– Domnule Tudor Zbârnea, pe lângă faptul că sunteți un reprezentant cunoscut al artei plastice din spațiul românesc, de câțiva ani v-ați asumat și rolul de tutore, de diriguitor al activității Muzeului Național de Artă al Moldovei, care este o instituție de cultură creată de sculptorul Alexandru Plămădeală în anul 1939, pe timpul României Mari. Ce reprezintă azi Muzeul Național de Artă al Moldovei?

– Mi-am asumat o anumită răspundere față de această instituție, deoarece atunci când am venit să lucrez aici muzeul ea se afla într-o stare deplorabilă, atât în sensul protejării patrimoniului și a personalului angajat, cât și în cazul unor chestiuni de ordin organizatoric. Se preconiza că, într-un termen de 3-5 ani, vom remedia situația. Apoi au urmat lucrări masive de restaurare, care s-au derulat anevoios din cauza blocajelor financiare. În cele din urmă, datorită grantului acordat de Guvernul României, am reușit să restaurăm un important sector al sediului central, după care a urmat restaurarea unui alt sector al imobilului Dadiani, pe care în scurt timp îl vom da în exploatare.

Actualmente, muzeele, fără a renunța la funcțiile tradiționale de bază - colectare, conservare, cercetare și valorificare a patrimoniului - își diversifică oferta muzeală. Acestea funcționează ca centre culturale, deschise pentru toate categoriile de public, în care se produc diverse evenimente culturale: festivaluri, spectacole de teatru, muzică, dans, lansări de carte etc. Ele devin locuri de agrement unde prietenii își dau întâlnire și unde pot descoperi împreună lucruri noi.

În același timp, demersul educativ devine tot mai important în crearea unor programe de pedagogie muzeală, orientate spre educația intelectuală, estetică și morală a vizitatorului, formarea culturală fiind percepută ca unul dintre cei mai importanți factori de modelare a personalității.

În acest sens, fiind conștienți de pregătirea „vizitatorului de mâine”, ne orientăm către copiii de vârstă preșcolară și școlară. Alături de școală, muzeul prezintă avantajele unui spațiu mai puțin convențional. Atmosfera distinsă, tratarea subiectelor într-o manieră liberă și abordarea interdisciplinară provoacă curiozitate și interes, sporind nivelul de înțelegere și cunoaștere.

Muzeul Național de Artă al Moldovei deține un patrimoniu cultural foarte valoros. Colecțiile conțin piese din perioada antică și până la operele de artă contemporană. Baza acestora o constituie arta națională, în special cea din perioada medievală târzie. Dispunem de o colecție foarte bogată de artă religioasă, care include opere a patru zugravi de valoare – Gherasim, Iezechil, Iavorschi și Leontovici, care au activat în spațiul dintre Prut și Nistru. Nu putem să nu menționăm și colecția de icoane pictate de meșterii anonimi, printre acestea regăsindu-se adevărate capodopere care stau la baza școlii românești de pictură. Sigur, niciun muzeu din lume nu-și poate permite să expună integral toate fondurile pe care le deține, dar expoziția permanentă se reînnoiește periodic. Avem etalate în expoziția permanentă toate școlile europene importante de pictură – franceză, italiană, flamandă, germană etc. Din păcate, în ultimii ani nu mai sunt alocate fonduri pentru achiziții, colecțiile fiind completate în mare parte din donații. De altfel, la baza actualei colecții a muzeului a stat o serie de donații, cele mai valoroase fiind colecțiile Pavel Șillingovski, Auguste Baillayre și cea a familiei Croitoru. O colecție de artă contemporană românească, de peste o sută de lucrări, a fost donată de Uniunea Artiștilor Plastici din România, din fondurile acesteia.

Și Pinacoteca Municipală, constituită din 161 de lucrări, inaugurată la 26 noiembrie 1939 de Alexandru Plămădeală și Auguste Baillayre, care a stat la baza fondării muzeului, a fost constituită, de asemenea, din donații.

Alături de achizițiile din anii trecuți, muzeul permanent își completează colecțiile cu opere din donații. Astfel, curtăm diverse familii sau colecționari care dețin opere importante ale unor artiști valoroși plecați din viață: Camil Ressu, Antoine Irisse, Ion Jalea, Vasile Gorduz, Constantin Popovici, Marin Gherasim… Donații importante ne-au fost oferite de pictori renumiți din România: Corneliu Vasilescu, Marin Gherasim, Ștefan Câlția, Silvia Radu, Florin Ciubotaru, Horea Paștina și mulți alții. Acum cinci ani, Eleonora Romanescu, regretata noastră pictoriță, a donat muzeului circa 50 de lucrări.

O dată la doi-trei ani, ministerul alocă circa 250-300 mii de lei, bani destinați achizițiilor de lucrări din expozițiile artiștilor care s-au manifestat activ pe parcursul ultimilor ani de activitate. Din acest fond au fost achiziționate lucrări ale artiștilor plastici care au făcut istorie în arta românească: Elena Bontea, Valentina Rusu-Ciobanu, Eleonora Romanescu, Mihai Grecu, Andrei Sârbu, precum și ale altor artiști din generația mai tânără.

– Cum a afectat activitatea muzeului această blestemată pandemie de Covid-19? În general, ce este un muzeu fără vizitatori?

– Muzeul are o activitate permanentă de conservare și cercetare de bază. Pe parcursul celor trei luni de carantină, ne-am concentrat în această direcție, după care am revenit la activitatea cu publicul, păstrând normele de protecție anticovid. Deoarece numărul vizitatorilor s-a redus, am intensificat lucrul pe rețelele online. Expoziția permanentă a muzeului poate fi văzută și acum online în program 3D – este o plimbare virtuală pentru doritorii de a vedea conținutul acestei expoziții. Totuși, vizita expozițiilor online nu permite intrarea în contact direct cu opera de artă autentică. Cel mai regretabil e că au fost sistate programele muzeale pentru copii, școlile fiind și ele închise. Avem diferite concursuri online pentru elevi, dar ele sunt reduse, deoarece știm că în această perioadă copiii sunt suprasolicitați online de școală. Acum, primim grupuri mai mici de copii, care vin pentru vizite ghidate, dar nu avem posibilitatea de a lucra cu ei în atelierele de creație. Sper să revenim la normal cât mai degrabă…

– În calitate de director al muzeului ați demonstrat că sunteți și un bun manager. Totuși, Tudor Zbârnea rămâne un artist plastic, creația căruia este apreciată cu respect de iubitorii artelor frumoase, dar și cu prestigioase premii, inclusiv internaționale. Cum și ce creează în prezent coloristul Tudor Zbârnea?

– Eu am un program foarte activ în funcția pe care o dețin, dar orele

Tudor Zbârnea

de atelier nu le neglijez. Probabil, responsabilitățile mele în diferite funcții – la Academia de Științe, la Primărie sau la Ministerul Culturii – m-au disciplinat, învățându-mă să-mi drămuiesc timpul cât mai rațional. Am manifestat în permanență sentimente de solidaritate cu breasla noastră, Uniunea Artiștilor Plastici, pentru a nu neglija solicitările de participare în expoziții. Dar nu lucrez în mod special pentru expoziții: capacitatea de a evada din cotidian, de a-mi găsi o stare de izolare în atelier, mă aduce în confortul meu interior, necesar procesului de creație.

Ca mulți alți artiști, particip cu lucrări la diverse manifestări expoziționale internaționale. Am participat la ultimele trei ediții ale Bienalei de Artă de la Beijing, unde Muzeul Național de Artă al Chinei a achiziționat câteva lucrări de ale mele. Dacă ești activ, numaidecât vei fi observat și căutat de către persoanele interesate de ceea ce faci.

– Cândva, ați fost membru-fondator al Grupului „Zece”, grup de inovații spectaculoase în pictura moldovenească. Azi există curente noi în domeniul artelor plastice?

– Privind retrospectiv, nici nu știu dacă apariția grupului „Zece” a fost ceva spectaculos, deși în mediul artistic de la Chișinău s-a vorbit foarte mult atunci despre noi.

Grupul nu s-a menținut mult și n-a avut un manifest comun, în sensul ideilor estetice, dar toți am optat pentru forme și mijloace noi de expresie. Acel grup a însemnat un imbold, un protest împotriva somnolenței care învăluia viața artistică la vremea respectivă. Salutabil este faptul că toți cei zece s-au dovedit a fi de cursă lungă. Unii s-au manifestat mai tumultos, alții mai modest, dar și-au format un profil artistic individual. De exemplu, Iurie Platon locuiește la Berlin, fiind un artist foarte talentat și activ, face pictură, ceramică și sculptură. Vasile Moșanu, un alt membru al grupului „Zece”, activează în Canada, este un extraordinar pictor monumentalist. Vitraliile și picturile bisericești ale lui au devenit cunoscute și solicitate în întreaga lume. Dumitru Bolboceanu, de asemenea, este un pictor remarcabil, Dumitru Peicev – marca picturii basarabene, regretatul Andrei Sârbu - un navigator în arta plastică, era cap de afiș al expozițiilor noastre. Ilie Cojocaru, un alt pictor foarte bun al grupului „Zece”, locuiește și activează la Ungheni.

Este greu să ne pronunțăm azi asupra tendințelor și curentelor noi. Deși mediul artistic din Republica Moldova se manifestă destul de activ, contextul cultural este în continuare perceput de către cunoscători ca unul periferic. Arta presupune să știi a te mișca în mod firesc pe calea înnoirilor. Unii artiști, însă, însușesc bine o zonă estetică, care devine comodă, și continuă să o exploateze la nesfârșit, până o secătuiesc și se bălăcăresc în platitudini și banalități. Pentru dezvoltarea continuă a demersului artistic e nevoie și de o minte destupată, or, fără o conștiință reflexivă intelectuală, nu există evoluție.

Uniunea Artiștilor Plastici are peste patru sute de artiști instituționalizați, din care cel puțin 150 sunt foarte activi. Există însă o problemă – lipsa de mobilitate. Un artist trebuie să aibă posibilitatea de a participa cu lucrări în cadrul unor expoziții publice internaționale. El trebuie să-și evalueze capacitățile alături de alte dimensiuni și viziuni artistice, în contextul intercultural. Astăzi există suficiente posibilități de sincronizare cu tendințele europene sau cele mondiale, dar, din cauza lipsei unor fonduri destinate acestui proces, artiștii sunt mai puțin mobili. Puțini artiști locali își pot permite să se extindă prin participări la manifestări culturale internaționale. În mare parte, aceștia sunt lăsați pe cont propriu.

– Revista NATURA s-a bucurat să afle că, recent, Muzeul Național de Artă a anunțat concursul „ECO-DESEN, sau cum să-i înveți pe adulți să respecte natura”. A cui a fost ideea și ce se urmărește prin desfășurarea acestui concurs?

– Noi avem un program de activitate care vine de jos în sus, deci - de la angajații instituției. Concursul de desene ale copiilor este deja o tradiție. Secția relații publice și expoziții din cadrul muzeului este cea care inițiază și coordonează evenimentul. Este o manifestare consacrată Zilei mondiale a copilului. În acest an ne-am propus o temă pe care o considerăm actuală – cea a ecologiei, cu scopul de a atrage copiii către procesul de creativitate, iar pe de altă parte – pentru a-i atenționa pe maturi la ceea ce se întâmplă cu mediul ecologic al planetei noastre. Pe zi ce trece avem tot mai multe probleme ecologice, iar cei care poluează atmosfera, în primul rând marile industrii, nu se gândesc decât la profit. Este o tematică tot mai frecventă în toate țările lumii. Am avut o selecție impresionantă de lucrări și ne-am străduit să expunem toate lucrările expediate de copii. Am înmânat și premii. A fost un concurs binevenit și sunt bucuros că revista NATURA a reacționat și a acceptat să fie partenerul nostru.

Ne-am străduit să atragem la concurs și copii din afara învățământului artistic. Azi trăim timpuri grele, lumea a devenit materialistă și părinții nu-și mai dau copiii la școlile de artă, ca altădată. Concursurile de acest gen au scopul de a trezi interesul tuturor față de artele plastice. Am primit pentru concurs circa 150 de lucrări, dar am înrămat 50 de lucrări dintre cele mai bune, restul au fost expuse pe panouri sau pe podiumuri sub sticlă. Și acest concurs face parte din procesul de educație muzeală, iar buna educație culturală extrașcolară va spori calitatea socializării și încrederea în sine a copilului. Rezultatele educației culturale vor fi observate peste 5 sau chiar peste 10 ani. Dar trebuie să conștientizăm că acest capital își va face efectul pe întreaga durată a vieții. Arta dezvoltă percepția frumuseții și simțul bunului gust. Cunoscând-o, aceasta poate deveni o lecție de armonie și frumusețe.

– Îmi place să știu că v-ați născut și ați crescut pe meleagurile Nisporenilor. Cine este Tudor Zbârnea pentru Nisporeni și ce prezintă Nisporeni pentru Tudor Zbârnea?

– Cred că pentru Nisporeni sunt ca oricare altul dintre cei 12 mii de locuitori ai orășelului. Dar pentru mine Nisporenii sunt, în primul rând, satul în care m-am născut, căci atunci când eu m-am născut Nisporeni era un sat, o comună istorică din județul Lăpușna. Cel din copilăria mea era un sat foarte frumos, cu Dealul Ghiharea, care se înalță către satul Iurceni, în direcția Dolnei. Probabil, frumusețea acestui deal m-a împins către pictură, acesta fiind probabil primul lucru frumos pe care l-am văzut în copilărie.

A trecut multă vreme de când am plecat din Nisporeni. Era prin 1974, când am fost mobilizat în armată. Azi, pentru mine Nisporenii înseamnă casa părintească și imaginile încântătoare ale naturii din localitate. Din 1994 și până în 2000 am stat la București și atunci când mă lua dorul de casă veneam la Nisporeni, nu la Chișinău. Puteam să urc la miezul nopții în mașină și să pornesc spre Nisporeni. Trăgeam în piept lacom aerul de acasă, stăteam de vorbă cu tata și iar mă întorceam la București. Anul trecut, din cauza pandemiei, n-am plecat nicăieri cu proiecte expoziționale și toată vacanța am „lucrat-o” la Nisporeni: am consolidat fundațiile casei părintești, i-am refăcut prispele, ca pe vremea părinților. Pentru mine, Nisporeni e verdele din curtea casei părintești…

– Iarăși am ajuns într-un an despre care se spune că este de cotitură politică pentru soarta noastră. Ce ar putea să facă artiștii plastici ca această cotitură să fie spre bine, nu spre rău?

– Artiștii ar trebui să se implice în politică doar participând la alegeri. Sigur, noi nu putem fi indiferenți față de ceea ce se întâmplă. Cu părere de rău, sunt foarte puțini politicieni pe care îi putem crede pe cuvânt. Poate că am fost prea mult mințiți. Mulți au îmbătrânit în politică și în rele, continuând să blocheze demersul politic civilizator. Încerc sa-mi pun speranța în generația tânără de politicieni. Sper, totuși, că lumea va fi lucidă la 11 iulie, în special oamenii de creație, alături de întreaga intelectualitate, care știu ce au de făcut. Dacă nu vom vota rațional, ne prăbușim. Pe parcursul a treizeci de ani, prăbușirea economică a atras după sine un hău moral, din ce în ce mai prăpăstios. Putem să schimbăm radical lucrurile onest și civilizat – mergând la vot!

– Vă mulțumesc și pentru acest îndemn.

Gheorghe BUDEANU

ISACOVA MEA, ISACOVA NOASTRĂ

Dr. Dumitru GALUPA

Satul ni-i dorul, durerea și bucuriile din copilărie, adolescență și… maturitate. Aici e mama, tata, surorile și frații, neamurile și amintirile, cimitirele… Şi chiar dacă am plecat din sat, satul din noi nu a plecat nicăieri.

Satul a fost salvarea noastră în perioadele grele ale societății totalitare comuniste. El a păstrat cultura, istoria, graiul și slova, credința și dragostea de țarină. Aici s-au neutralizat ideologia și propaganda comunistă, influențele școlii în formarea noii comunități – a omului sovietic. Transmiterea istoriei și a folclorului o făceau bunicii la gura sobei, cu jumătate de gură și cu mare grijă să nu spună cumva prea multe, fiindcă pot dăuna viitorului copiilor și nepoților.

Probabil că acolo este răspunsul miracolului de la sfârșitul secolului trecut, când românismul a renăscut, chiar dacă nimic nu prevestea. Prins la acest gând, cu atât mai dureroase și periculoase devin distrugerile prin care trec satele noastre în prezent. Se ruinează nu doar casele și cimitirele, se distruge identitatea noastră națională.

Satul meu, Isacova, din județul Orhei, este un sat pitoresc, foarte drag inimii mele, cu oameni frumoși și gospodari, la a cărui temelie, după cum glăsuiește legenda, au fost răzeșii și mazilii Cigodariu, Buciușcanu și Isac. De la numele unuia dintre ei, Isac anume, a și pornit denumirea satului.

Aceștia s-au așezat pe valea Răutului și primul sat a și pornit cu numele Valea Isacovei, străluminat de biserica sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil.

Regretatul cercetător, Mihail Onilă, originar din Isacova, scria că satul Valea Isacovei, la începuturi a pornit de la căsătoria a doi feciori ai lui Simion Durac, pârcălabul de Orhei, cu două fete ale boierului Morozanu. Atunci boierul le-a dat drept zestre fetelor o parte din moșie – dealurile, câmpurile și valea Răutului, mai la vale de satul Breanova, Morozeni și până la Orhei.

Documentar, satul Isacova a fost menționat în anul 1633, când Isac din Sinehău a cumpărat părți de moșie pe Răut cu 70 de lei bătuți. La acea vreme Isacova deja avea biserică, școală și primărie. Chiar dacă timpul fuge nemilos, bătrânii din partea locului încă mai păstrează certificate de cununie și de naștere eliberate la biserica din Valea Isacovei, demult măcinată de vreme.

Ca satul să se mărească, lumea, treptat, a început sa-și construiască gospodării în Deal… Așa a apărut și această parte a Dealului Isacovei, cu biserica ce poartă hramul Sfântul Mucenic Nicolae (de vară), cu școală și cu primărie, care a ajuns prin ani să devină unică.

Sfântul lăcaș, înălțat din lemn, a fost sfințit la 8 noiembrie 1838. Dar, după 42 de ani, la 22 iulie 1880, a fost pusă temelia unei noi biserici, de piatră – cu hramul Sfântul Nicolae – care a fost sfințită la 7 mai 1889. Acum opt ani, la 21 mai 2013, un sobor de preoți a sfințit acest templu al Domnului.

Într-un hrisov domnesc de la 1725 se arată că Mihai Racoviță Voievod reconfirmă dreptul de proprietate al răzeșilor din Isacova și Morozeni asupra acestor moșii „pe care le trag după Danciul pârcălab și Durac cel bătrân”.

Din materialele de arhivă găsim că răzeșii din Isacova au donat în 1805 o parte din moșie mănăstirii Hirova care arsese.

Treptat denumirile din sat s-au prescurtat devenind „Din Vale” și „Din Deal”. Dar, uite că se mai păstrează și până acum o rivalitate dintre cei Din Vale (ca primii așezați și fondatori ai satului), și cei Din Deal – cu primărie, școală generală, cu perspective de dezvoltare mai mari. Din păcate, partea din vale a satului încet-încet dispare. Nu mai este școală acolo, dar nici biserică... Au mai rămas puțini bătrâni și cimitirul… În fiecare an de Paștele Blajinilor preotul merge duminica în Vale, la cimitir, iar lunea îi pomenește pe cei trecuți la cele veșnice, în Deal…

Vechimea satului, de la sine înțeles, a adunat prin vremi tradiții, obiceiuri, o cultură aparte, care s-a reținut în port, organizare, atitudine față de religie, țarină și guvernare. Când vine vorba despre ținuta, cultura, „fudulia” celor din Isacova, cei din satele apropiate – Cișmea, Breanova sau Brăviceni – fac glume de felul „trei fasule în farfurie, la Isacova-i fudulie!” Explicația e simplă: la orișice gospodar din Isacova, când te așeza la masă, în primul rând, ți se punea în față – farfurie, furculiță și neapărat un pahar. Mâncarea, ca mâncarea, putea fi mai puțină, de cum se aștepta oaspetele… Pe când în alte sate? Tradițional ți se punea doar furculița sau lingura și se servea cu un pahar, oricâți ar fi fost la masă.

Încă ceva. Mai în spatele caselor din Isacova, spre Morozeni se înalță și Codrul – și iar spre „invidia” satelor din lunca Răutului, care nu tare se bucurau de una ca asta și îi vorbeau pe isacoveni: „Îți închipui, codrenii ăștia fac focul numai cu lemne, da’ noi – doar când coacem pâine, și numai de zile mari!”

Dar nu numai aceste lucruri îi făcuse pe isacoveni „fudui” și mândri. Mai aveau și altele…

Când venise puterea sovietică, activiștii ateiști (precum spunea bunica – „râsurile”) s-au apucat de închis bisericile. În toate împrejurimile lăcașele sfinte, mănăstirile, au fost închise. La Isacova nu le-a mers. Vița de răzeși rămasă prin vremi și caracterul moștenit i-au ridicat pe oameni în apărarea Credinței, a Sfintei Biserici, care, de altfel, a funcționat pe tot parcursul perioadei sovietice, servind loc de pelerinaj pentru populația din mai multe sate și raioane. Iar preoții Crudu și Margine? Cu vocile lor și frumusețea slujbelor, au devenit vestiți departe-departe, de veneau sa-i asculte nu doar simpli credincioși din alte părți, ci și măicuțele de la mănăstirea de la Hirova… Aceasta – spre „invidia” unora, dar mai cu seamă spre sufocarea activiștilor de partid, care, la fiecare Crăciun și Paște, aveau mari dureri de cap. Fără doar și poate, atât la Nașterea Domnului, cât și la Învierea Lui, satul, de la mic la mare ațînea calea spre Sfânta Biserică, neglijând clubul, serbările școlare și alte activități comsomoliste și partinice. Ecourile colindelor, la care se întreceau neamuri adunate la părinți și bunici, mirosul cozonacilor și a păștii cu brânză erau mai puternice decât toată propaganda comunistă și adunările ateiste.

Cum o dai, isacovenii se prezentau faimos în toate. Nu știu cum în alte părți, dar la Isacova omul era apreciat, scurt pe doi: se trage din gospodari ori vine din „râsuri”. Puțin contau chiar studiile și averea, cu toate că nu erau neglijate de tot.

Așezarea satului, relieful moșiei – dealuri și hârtoape – au făcut ca îndeletnicirea de bază a isacovenilor sa fie creșterea viței-de-vie și producerea vinului. Aici întâlnești viticultori și vinificatori din moși-strămoși și din tată în fiu. Tot aici s-au născut renumiții vinificatori – frații Morozanu, Uncu, Coroi, oameni și specialiști afirmați și cunoscuti de o lume.

La Isacova se cultiva nu oricare soi de viță-de-vie, ci doar cea nobilă. Circa 90 la sută din vița-de-vie o constituiau soiurile albe – Feteasca, Aligote, Zghihară, Șasla, Muscat ș.a.

Se zice că demult, pe la sfârșitul secolului XIX, un gospodar din Isacova a participat la o expoziție de vinuri din Paris și a luat medalia mică de argint... Și ce credeți? Faima ceea le prinde bine și azi isacovenilor!

Un soi de poamă, răspândit altădată la Isacova și foarte rar întâlnit în restul teritoriului, era Zghihara. Azi? Mai poate fi întâlnit în zona Hușilor. Cred, cu tot dinadinsul, că merită de a fi restabilit pe dealurile și colinele noastre.

O delegație din Republica Moldova, fiind în vizită la vinificatorii din Elveția, la un canton de la hotarele cu Italia, au avut mirarea de a găsi un soi de struguri albi, păstrați și apreciați de cei localnici pentru finețea vinului. Dar ce tăinuia acel soi? El a fost adus acolo din Basarabia de către coloniștii elvețieni, care în secolul XIX, la îndemnul guvernului țarist au ajuns pe locurile noastre pentru a-și aduce contribuția la dezvoltarea viticulturii și vinificației, unde au găsit soiuri înalt apreciate pentru producerea de vinuri nobile. Gospodarii din Isacova îngrijeau viile și se mândreau cu calitatea vinurilor, chiar dacă venituri mari nu le aduceau.

Vedere de la Isacova

Memoria și onoarea satului Isacova sunt neamurile care au stat la baza și dezvoltarea acestei vetre strămoșești: Uncu, Cigodaru, Frătescu, Țărnă, Țăruș, Morozanu, Vitiu, Brânză, Gașper, Galupa, Platon, Zaharescu, Butucel, Boțan, Onilă, Vascan, Cojocaru, Cantemir, Tomșa, Dodon, Gherjavschi, Gatman, Vârlan, Cijevschi și multe alte nume de vrednici isacoveni. Cum aș putea trece cu vederea numele unor mari personalități, a căror baștină este Isacova? Printre acestea: profesorul Valentin Vitiu, unul dintre colegii renumitului pedolog, Nicolae Dimo, regizorul Teatrului de Operă și Balet din Chișinău, Eugen Platon, chirurgii Alexei Vascan, Ion Boțan, Dumitru Butucel, medicii Svetlana și Ludmila Surguci, Stela Cojocaru, Lucia Melnic-Galupa, Leonid Margine, publicista Alexandra Țăruș-Enceva, Elena Butucel, care activează la Biblioteca Municipală „B.P.Hasdeu”, pedagogul Simion Boțan, aviatorii militari, participanții la evenimentele din Afganistan, frații Grigore, Vasile și Ion Gojocaru, procurorii și avocații Petru Melnic și Ion Vârlan, bisnessmanul Simion Tomșa și mulți-mulți alții.

Au participat isacovenii și la marile frământări din viața Basarabiei de la începutul secolului XX, la Marea Unire.

În Sfatul Țării au fost deputați originari din Isacova –Teodor Uncu (Fiodor Mihailovici Uncu, conform dosarului penal deschis de NKVD), funcționar de rang înalt, născut în 1881, executat în penitenciarul din Chișinău la 22 noiembrie 1940. Un alt deputat în Sfatul Țării a fost profesorul Gavriil Buciușcan, născut în anul 1889 în Isacova, care s-a abținut de a vota Unirea cu Țara. A exercitat, pe vremea lui Stalin, funcția de Comisar al educației în Republica Autonomă Moldovenească și exterminat de serviciile NKVD în anul 1937, la Tiraspol.

Primul val de deportări în Isacova a început în iunie 1941, când au fost ridicați isacovenii mai răsăriți și deosebiți. Printre ei era și bunicul Dumitru, numele căruia îl port și eu. În iunie 1941 a fost dus în Siberia, spre Irkutsk. Unica veste de la bunicul Dumitru am primit-o în anul 1991, când în ziarul raional a fost publicată lista celor reabilitați și printre care s-a regăsit și el, Dumitru Alexandru Galupa. Ceilalți membri ai familiei lui bunicul au scăpat, la acel moment de arestări, deoarece părinții erau divorțați și copiii lor: Ion, Feodor, Efrosenia și Feodora, se aflau la bunica Elizaveta.

Odată cu retragerea autorităților române, au plecat și mulți isacoveni cu pregătire profesională de excepție, care au ocupat posturi înalte în diferite domenii: administrația publică locală și centrală, educație, cler, armată, poliție, jandarmerie ș.a. După anii nouăzeci, odată cu deschiderea hotarelor și posibilitatea de a ne deplasa liber în toată România, am reușit să descoperim rude refugiate în toate zonele: Iași, Suceava, București, Constanța, Râmnicu Vâlcea, Craiova, Sibiu, Timișoara…

Un caz foarte emoționant s-a întâmplat cu fratele Alexandru, acum câțiva ani, când se hotărâse să plece în Canada și urma să aibă un interviu la cunoașterea limbii franceze, la ambasada Canadei din București.

Profesorul era o persoană destul de avansată în vârstă și care, după finalizarea discuției, a trecut la română… Aflând că fratele este originar din Isacova, l-a întrebat pe o notă nostalgică și cu un viu interes: „Mai este tot așa de frumoasă valea Răutului, privită din dealul Isacovei?” Profesorul era originar din Isacova și mai ținea minte lunca Răutului, între satele Braviceni, Breanova, Târzieni, Isacova, Mitoc – plină de farmec, cu stufării, ape, pește și vânat de baltă. Aici se hrănea populația mai multor sate din împrejurimi. Mătușa Irina, refugiată în Sibiu, cu frații ei, unchii noștri Pavel și Haralampie din București, când se adunau, pomeneau și își aminteau de valea Răutului, de izvorul din dealul Hârtopului de la poalele plopului de la Vitiu, de Rumblinca, dealul Zmeului, Hodobescu, Vorocenii, Ciochina, Pomât, fântâna de la Cruce și alte locuri pitorești din geografia și toponimia locală. Apropo, unchiul Haralampie Galupa a lucrat la revista lui Adrian Păunescu „Și totuși iubirea”.

Toate acestea țin de domeniul trecutului și dintre acei care-și mai amintesc cum arătau aceste locuri, rămân tot mai puțini. Apele Răutului au fost ticsite în albia unui canal și devin tot mai împuținate. Doar în unii ani, cu multă zăpadă și ploi abundente, Răutul se mai umflă și își revarsă apa sa, ocupând acele teritorii ce au constituit altă dată lunca lui. Doar astfel mai apare acea priveliște din trecut, dorită de mai multă lume.

A fost renumită Isacova și prin școlile ei, dar mai ales prin pedagogii dedați și consacrați copiilor. În sat au fost trei școli, dintre care una primară. În fruntea școlii generale, în primii ani, a muncit Ion Mazuru, apoi o perioadă îndelungată Serghei Manicovschi, pedagogii Feodor Uncu, Maria Popescu, Alexandru Lopușanschii, Grigore Cernev cu fiii săi Mircea, Liviu și nurorile Elena, Ana, familiile Nicolae și Claudia Melnic, Constantin și Ariadna Platon, Ivan și Mariana Culțuclu, Ana și Petru Șoimu, Ion Bratuțel, Ana Bratuțel, Maria Zembeli, Nina Galupa, Apolinaria Gurievschii, Raisa Ochincă, Vera Capșa ș.a.

O instituție cu totul aparte și renumită în tot raionul a fost spitalul regional din Isacova, condus foarte mulți ani de Mihail Zembeli și unde activau Natalia Ochincă, Tamara Gașper, Liubov Galupa, Maria și Grigore Chilimciuc, Eugenia Dediu, Tamara Lazăr, Galina Vârlan, Maria Frătescu, Valentina Harea.

Ca și mulți alții, isacovenii au plecat în lumea largă întru o viață mai bună pentru copii și nepoți și au luat cu ei amintirile despre locurile natale, oamenii dragi, rămași acasă și un vis neîmplinit – despre întoarcerea la izvoare… Încă foarte multă lume zice „merg acasă la Isacova”, chiar dacă au plecat demult de acolo. Memoriile sunt încă o speranță de revenire acasă, dorința de a mai vedea o dată valea Răutului din dealul Isacovei, cimitirele cu rudele ce-așteaptă… Dar și aceste memorii devin fire tot mai subțiri, tot mai subțiri…

Apariția unor proiecte de reînviere a unor activități tradiționale și dorința celor de a se implica în ele mai constituie o șansă de a reveni și reînvia baștina unde lumina zilei am văzut.

Ciorbă de perișoare din pește

Ingrediente: *800 gr pește alb (cod, șalău, biban etc.), 1-2 ardei grași roșii, zarzavat dat pe răzătoare (un amestec din morcov, țelină, pătrunjel), 1 ceapă, 2 roșii, 2 felii de pâine, 1 ou, 1 linguriță cu vârf de făină, 1 lingură pătrunjel tocat, borș ori zeamă (sare) de lămâie, leuștean, sare.*

Mod de preparare: Întâi se călește zarzavatul în 2 linguri de ulei timp de 2 minute.

Peștele curățat se filetează (capul și oasele se pun la fiert în 1,5 l apă).

Carnea de pește rezultată se trece prin mașina de tocat împreună cu pâinea înmuiată în apă și stoarsă

bine. Ar trebui să ai o cantitate de fileu în jur de 250 de grame.

Peste amestecul de fileu se adaugă 1 lingură de ceapă dată pe răzătoare, oul, făina, sare după gust, piper, pătrunjel tocat și se amestecă bine.

După ce apa cu oase de pește a fiert câteva minute, se strecoară și se adaugă peste zarzavatul călit.

Când zarzavatul este fiert, se adaugă borșul și se potrivește apoi gustul cu sare.

Din compoziția de perișoare se modelează mici bile care se adaugă pe rând în ciorbă.

Se fierbe pentru 15 minute la foc mic. La final, se presară leuștean tocat.

Budincă de dovlecei cu brânză

Ingrediente: *1 kg dovlecei clasici, zucchini sau patison, 500 gr brânză de vaci proaspătă mai grasă, 150 gr telemea sau alte brânzeturi (cașcaval), 100 gr șuncă afumată (bacon, kaiser), 4 ouă întregi, 50 gr amidon alimentar, 3-4 căței de usturoi, o mână de frunze de pătrunjel tocate, piper, sare.*

În plus:

80 gr unt (pentru uns forma și presărat deasupra), *2 linguri de pesmet* (pentru tapetat forma), *30 gr cașcaval ras* (pentru presărat deasupra).

Mod de preparare: Dovleceii spălați și decojiți se despică în două pe lung.

Asta pentru a-i scobi de sâmburi dacă este cazul. O jumătate dintr-unul (cca. 250 gr) se taie felii subțiri (pentru decor), iar restul se trag pe

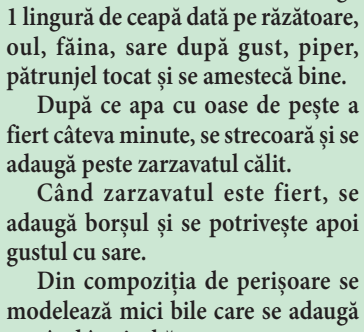

răzătoarea mare. După ce se sărează puțin, se așează în două strecurători pentru a se scurge apa.

Într-un castron încăpător se pun brânza de vaci, ouăle, sare și piper (atenție la sare pentru că și dovleceii și telemeaua sau cașcavalul sunt sărate!), brânza rasă (telemea, cașcaval sau ce aveți la îndemână) și se amestecă bine cu o lingură (dacă folosiți telemea ar fi bine ca aceasta să fie mai tare, bine scursă de zer).

Căței de usturoi zdrobiți, pătrunjelul verde tocat, amidonul, dacă aveți și baconul tăiat în cubulețe, se

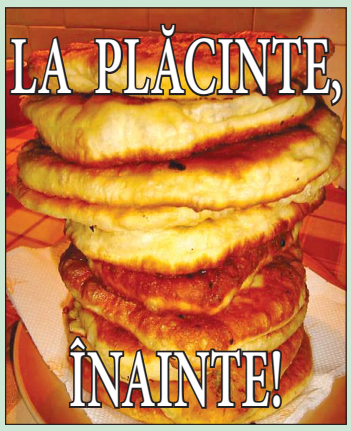

adaugă în compoziție. Ultimii sunt dovleceii rași, bine storși în palme. Se amestecă totul cu grijă și se gustă de sare.

După ce se încinge cuptorul la 180 C (cu ventilație), se ung cu unt și se tapetează cu pesmet tăvile din sticlă Jena, ceramică ori metalice. Compoziția de budincă se toarnă în tavă și se nivelează cu o spatulă.

Deasupra se face un decor din feliile de dovlecel, stoarse și ele ușor în palme. Apoi se presară totul cu puțin cașcaval ras și se distribuie și restul de unt sub formă de fulgi (e binevenit să presărați cu cașcaval ori brânză, pentru că telemeaua nu va forma crusta frumoasă). Se dă tava cu budincă la cuptorul încins și se lasă la copt 45 de minute, până ce se rumenește frumos la suprafață. Pentru ca să se taie mai bine se lasă la răcit vreo 15 minute. Se servește atât caldă, cât și rece, presărată cu câteva frunzulițe de pătrunjel.

Bomboane Raffaello

Ingrediente: *50 buc. migdale întregi, 200 gr lapte praf, 60 ml apă, 100 gr unt cu min. 80% grăsime, 80 gr zahăr pudră, 100 gr fulgi de cocos, vanilie, un praf de sare.*

Pentru decor: *100 gr fulgi de cocos.*

Mod de preparare: Într-o oală mică se pune la fiert apa împreună cu zahărul pudră. Se lasă la foc circa 4-5 minute până se îngroașă un pic. Se adaugă apoi vanilia și praful de sare și, în final, untul.

După ce s-a topit untul și compoziția s-a omogenizat, se trage de pe foc și se adaugă fulgii de cocos amestecați cu laptele praf. Dacă se amestecă dinainte cocosul cu laptele praf, atunci acesta nu face cocoloașe.

Nu se mai pune înapoi pe foc, ci se omogenizează repede, amestecând energic cu o lingură de lemn.

Compoziția obținută se lasă la răcit cca. o oră, acoperită cu folie alimentară aplicată direct pe suprafață (ca să nu facă crustă). Ea trebuie să rămână călduță înainte de modelare.

Notă: Dacă credeți că pasta este prea tare (probabil că ați scăzut prea mult siropul de zahăr) aceasta se poate drege ușor prin adăugarea treptată de apă fierbinte, până la consistența dorită.

Într-o crăticioară se pune apă la fiert. Când ajunge la fierbere se introduc migdalele și se opăresc maximum 1 minut în această apă clocotită. Se scurg și, cât sunt calde, se decojesc foarte ușor: se ia câte o migdală între 2 degete și se apasă, iar pielița iese extrem de ușor.

Se ia câte o linguriță mică de compoziție, se așează în mijloc o migdală curățată și se formează bilele în palmă. Bomboanele au cca. 3 cm diametru, fiind mărunțele și elegante. Porționarea compoziției se poate face cu o linguriță.

Imediat se trece la tăvălirea lor prin fulgi de nucă de cocos. Cel mai simplu este să punem cocosul într-o cutie de plastic și să așezăm câte 5-6 bomboane.

ÎN GRĂDINA CU FLORI

Irisul, floarea zeilor

Stânjenel (*Iris*) este denumirea comună a unor plante monocotilidonate din familia *Iridaceae.*

Irisul este considerată floarea zeilor, pentru că în mitologia greacă Iris era mesagera zeilor. Legenda spune că de fiecare dată când ducea mesaje pământenilor, pe urmele pașilor săi creșteau flori.

Irisul sau **stânjenelul** de grădină face parte dintr-un grup cu peste 300 de specii, cu rădăcină formată din bulb. Toate aceste flori pot fi cultivate ca plante perene.

În natură, în mod spontan **irisul** poate fi întâlnit la latitudinile mai nordice, dar s-a adaptat foarte bine și la zonele temperate unde crește mai înalt și este mult mai rezistent decât în mediul său de origine.

Irisul de grădină are o înălțime de la 10 la 12 centimetri în cazul plantelor pitice și până la 50-80 de centimetri în cazul celor înalte. **Irisul** înflorește în mai-iunie.

Reușește să înflorească de mai multe ori în cursul unui an, dacă are condiții prielnice de mediu și mai ales dacă verile sunt blânde.

Cel mai des **irisul** o să facă flori mov, aceasta fiind și varianta cea mai răspândită. Există însă **irișii** cu flori de

culoare albastră, roz, albă, galbenă și, mai rar, roșu sângeriu.

Florile sunt parfumate, iar forma lor variază de la un soi la altul având în linii mari aceleași caracteristici: trei petale, asimetrice. Florile sunt mari, au pete de altă culoare și se răsucesc.

Irisul de grădină are nevoie de un sol fertil și iubește să crească în locurile expuse la soare, deși nu suportă canicula și nici temperaturile foarte ridicate.

Plantarea se face ca la orice alt bulb, la mică adâncime și la distanță unele de altele. Au nevoie de udare abundentă după plantare. Perioada optimă pentru plantare este începutul lui aprilie, până la finele lunii. Unul din avantaje este că **irisul** de grădină are o componentă sălbatică, ceea ce face ca aceștia să nu aibă nevoie de o îngrijire specială.

Unul din amănuntele care trebuie avut în vedere este să acoperi rizomii cu pământ, pentru că pe măsură ce cresc au tendința de a ieși afară.

Irisul de grădină se înmulțește singur, formează grupe compacte, se întinde pe marginea aleilor și se menține singur în culturi pe același loc și 5-10 ani, dacă locul este bun, dacă are apă și lumină.

În grădină **irisul** are neapărată nevoie de un sol care să se dreneze bine, ușor afânat, mai degrabă acid. Culoarea și mărimea florilor depinde uneori de calitatea și aciditatea solului. **Irisul** de grădină se simte bine și în locuri umede.

Irisul de grădină rezistă bine iarna, dar solul în care se află rizomi trebuie acoperit cu un strat de frunze pentru a proteja rădăcina de geruri foarte mari, mai ales că aceștia rămân de cele mai multe ori la suprafața solului.

Expresii înaripate

(folosite zi de zi)

* *A ajunge* (sau *a da, a cădea*) *în doaga* (sau *în mintea*) copiilor (despre bătrâni) = a-și pierde judecata, a se ramoli.

* *A avea o casă de copii* = a avea o familie foarte numeroasă.

* *De mic copil* = din copilărie.

* *Fugi cu ursul, că sperii copiii* = pleacă!

* *Unde (și-)a înțărcat dracul copiii* (sau *și-a dus mutu iapa, și-a pierdut dracu potcoavele)* = foarte departe; în locuri pustii, la capătul pământului.

Regulile de aur ale bunicii

(despre utilizarea bicarbonatului de sodiu pentru curățarea diferitor obiecte)

1. Fă o soluție pentru a curăța diferite suprafețe

Pentru o curățare sigură și eficientă a căzilor de baie, a faianței și a chiuvetelor - chiar și fibra de sticlă și plăcile de faianță - presară ușor bicarbonat pe un burete umed și curat și freacă așa cum faci de obicei. Clătește bine și șterge cu un prosop uscat. Pentru o putere suplimentară de curățare, fă o pastă cu bicarbonat și sare grunjoasă.

2. Soluții de curățat vasele, oalele și tigăile

Adaugă 2 linguri cu vârf de bicarbonat (împreună cu detergentul tău obișnuit de vase, de preferat unul natural) în apa pentru spălatul vaselor pentru a ajuta la înlăturarea grăsimilor și resturilor alimentare rămase pe oale, tigăi și vase. Pentru resturi alimentare, lasă-le mai întâi să se înmoaie în soluția de bicarbonat și detergent, apoi utilizează bicarbonat uscat pe un burete curat și umezit sau pe o cârpă ca o pudră de curățat care nu zgârie.

3. Curăță urmele de cafea și ceai

Bicarbonatul de sodiu înlătură petele de cafea și ceai și elimină gustul amar prin spălarea cănilor și cafetierelor într-o soluție de ¼ cană de bicarbonat de sodiu la 1 l apă caldă. Pentru petele ce ies mai greu, încearcă înmuierea pe timpul nopții în soluție de bicarbonat.

4. Curăță cuptorul

Presară bicarbonat pe fundul cuptorului. Stropește cu apă pentru a umezi bicarbonatul. Lasă să stea așa peste noapte. Dimineața, freacă bine, adună bicarbonatul și murdăria cu un burete sau aspiră și clătește.

5. Curăță podelele

Poți înlătura mizeria și murdăria (fără urme nedorite de zgârieturi) de pe podelele nelustruite cu ceară sau cele placate cu gresie utilizând ½ cană de bicarbonat într-o găleată de apă caldă - dă cu mopul și clătește apoi, pentru a avea o podea scânteind de curățenie. Pentru urmele de uzură, utilizează bicarbonat pe un burete curat și umezit, apoi clătește.

6. Lustruiește tacâmurile din argint

Folosește o pastă de bicarbonat făcută din 3 părți bicarbonat la 1 parte apă. Freacă argintul cu un burete sau o cârpă curată. Clătește bine și usucă pentru tăvi și tacâmuri ce vor străluci ca noi.

7. Curăță mobila

Poți face o soluție de casă pentru lustruit mobila, sau poți curăța și înlătura urmele (chiar și de creion) de pe ziduri și mobila pictată prin aplicarea de bicarbonat pe un burete umed și frecare ușoară. Șterge cu o cârpă uscată după aceea.

8. Curăță perdelele de duș

Curăță și deodorizează perdelele de duș din plastic prin presărarea de bicarbonat direct pe un burete umed și curat sau pe o perie. Freacă perdeaua și clătește-o.

9. Curăță blând hainele bebelușului

Pielea bebelușului impune cele mai blânde soluții de curățat, care sunt și ele tot mai ușor de găsit, cele ce luptă cu mirosul și petele fiind adesea dure și/sau periculoase. Pentru petele greu de scos adaugă ½ cană de bicarbonat detergentului tău lichid, sau ½ cană în ciclul de clătire pentru deodorizare.

10. Curăță scutecele din pânză

Dizolvă ½ cană de bicarbonat în 2 litri de apă și înmoaie bine scutecele.

11. Curăță și reîmprospătează echipamentul sportiv

Utilizează o soluție de bicarbonat de sodiu (4 linguri de bicarbonat la un litru de apă caldă) pentru a curăța și deodoriza echipamentul sportiv puternic mirositor.

12. Înlătură uleiul și petele de grăsime

Utilizează bicarbonatul pentru a curăța petele cauzate de vărsările accidentale de ulei sau grăsime de pe podeaua garajului sau pe alee. Presară bicarbonat pe pată și freacă cu o perie umedă.

13 obiceiuri nesănătoase pentru creierul tău

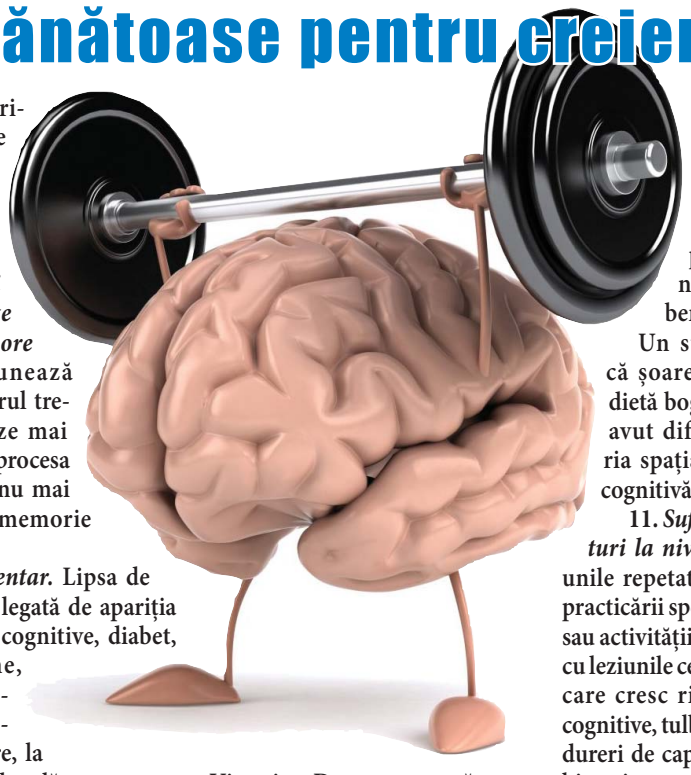

Lipsa somnului, izolarea socială și mâncatul haotic sunt în topul celor mai vătămătoare obiceiuri ale omului modern, care ne pot afecta, iremediabil în unele cazuri, sănătatea:

1. *Nu dormi suficient.* Lipsa somnului la adulții în vârstă crește riscul de somnolență excesivă în timpul zilei, depresie și creează probleme cu atenția și memoria. Dacă ai astfel de simptome, ar trebui sa eviți cofeina, alcoolul și televizorul sau computerul seara. Fă-ți o rutină liniștitoare înainte de culcare.

2. *Te izolezi social.* Oamenii sunt creaturi sociale. Avem nevoie de contact uman pentru a supraviețui și a prospera. Persoanele care au prieteni sunt mai puțin susceptibile de a dezvolta boala Alzheimer și declinul funcțiilor cognitive. De asemenea, sunt mai fericiți și mai productivi. Întâlnește oameni noi!

3. *Mănânci nesănătos.* Consumul anumitor alimente promovează sănătatea creierului. Limitează aportul de grăsimi și mâncarea prăjită. Carnea roșie favorizează inflamația - rezultatele studiilor de dietă au determinat că ar trebui să mănânci mai puțin de 4 porții de carne roșie pe săptămână. Nici zahărul și produsele de patiserie nu sunt bune. Alege legume cu frunze, cereale integrale, nuci și fructe de pădure bogate în antioxidanți și grăsimi benefice. Aceste alimente oferă substanțe nutritive de care beneficiază întregul corp și combate îmbătrânirea.

4. *Asculți muzică foarte tare și multe ore la căști.* Dăunează auzului. Creierul trebuie să lucreze mai mult pentru a procesa informația și nu mai stochează în memorie ceea ce aude.

5. *Ești sedentar.* Lipsa de activitate este legată de apariția degenerărilor cognitive, diabet, hipertensiune, boli cardiovasculare. Ieși zilnic la plimbare, la alergat, mergi la sală.

6. *Încă fumezi,* iar asta duce la un risc crescut de demență, în special Alzheimer.

7. *Mănânci prea mult.* Consumul excesiv de prea multe calorii este asociat cu un risc crescut de afectare cognitivă și demență. Dacă acest comportament este un simptom al unei tulburări de alimentație, un terapeut te poate ajuta să înveți strategii pentru a schimba tiparele și comportamentele nedorite care conduc la alimentația excesivă.

8. *Nu ieși la soare.* O expunere adecvată la soare este, de asemenea, necesară pentru a menține un nivel adecvat de vitamina D. Vitamina D este necesară pentru oase sănătoase și pentru a îmbunătăți starea de spirit.

9. *Nu bei apă suficient.* Deshidratarea îți afectează creierul și contribuie la disfuncția cognitivă. Oamenii care sunt deshidratați au dificultăți în funcția executivă și controlul comportamentului. Deshidratarea afectează, de asemenea, capacitatea de atenție și crește timpul de reacție pentru sarcinile motorii. Bea multe lichide și înlocuiește electroliții pierduți pe vreme caldă și exerciții fizice. Nu aștepta să-ți fie sete - atunci ești deja deshidratat. Urina trebuie să aibă o culoare cât mai deschisă.

10. *Mănânci prea mult zahăr.* O dietă bogată în zahăr afectează funcția creierului prin modificarea nivelului de bacterii benefice din intestin. Un studiu a constatat că șoarecii care au luat o dietă bogată în zaharoză au avut dificultăți în memoria spațială și flexibilitatea cognitivă.

11. *Suferi de repetate lovituri la nivelul capului.* Leziunile repetate la cap în timpul practicării sporturilor de contact sau activității fizice sunt asociate cu leziunile cerebrale traumatice, care cresc riscul de probleme cognitive, tulburări de dispoziție, dureri de cap, probleme de vorbire și comportament agresiv. Participarea la sporturi de contact, cum ar fi fotbal, baseball, softball și baschet, contribuie la numeroase leziuni ale capului în fiecare an în SUA. Ia măsuri de precauție pentru a te proteja atunci când faci astfel de sporturi.

12. *Trăiești într-un mediu poluat.* Poți apela la purificatoare de aer.

13. *Mănânci prea multă sare,* iar asta duce la creșterea tensiunii arteriale. Aceasta, în special în timpul vârstei mijlocii, este asociată cu un risc mai mare de deficit cognitiv și accident vascular cerebral.

Iulia VLAICU

Consumați cât mai multe cireşe

Cireșele sunt fructe gustoase și hrănitoare, cu un puternic efect detoxifiant și acțiune depurativă; de aceea, consumul acestora este recomandat în mod special persoanelor care suferă de reumatism, gută, constipație, litiază biliară și renală.

Cireșele sunt compuse într-o proporție de peste 70% apă, iar restul de 30 la sută este reprezentat de vitamine din complexul B (B1, B2, B6) - necesare pentru alimentarea cu energie a organismului, magneziu - valorile scăzute ale acestuia duc la starea de oboseală și chiar depresie. Aceste fructe conțin și bioflavonoide, acid elagic, antocianine și melatonină.

Dieta pe bază de cireșe este recomandată nu doar pentru slăbire, ci și în scop medical:

- persoanelor care suferă de boli hepatice - cireșele echilibrează funcția hepatică;
- persoanelor care prezintă un nivel scăzut de minerale;
- persoanelor care se confruntă cu o stare avansată de oboseală;
- persoanelor diagnosticate cu afecțiuni biliare;
- persoanelor anemice;
- adulților și copiilor care prezintă deficit de dezvoltare sau creștere.

De asemenea, medicina modernă recunoaște efectul sedativ al acestui fruct.

Recomandări privind consumul de cireșe

- Cireșele stimulează și susțin imunitatea naturală a organismului și reglează funcția sistemului digestiv (au rol în reglarea procesului de fermentație intestinală), prin conținutul ridicat de antioxidanți care luptă împotriva radicalilor liberi. S-a dovedit că deteriorarea celulelor, în urma acțiunii radicalilor liberi, accelerează procesul de îmbătrânire.

- Grație conținutului ridicat de potasiu, aceste fructe au un efect diuretic excelent.

- Pentru că sunt bogate în provitamina A, cireșele contribuie la creșterea acuității vizuale și mențin sănătatea țesuturilor (piele, mucoase, epiteliu).

- După vârsta de 40 de ani, unele persoane pot suferi de acidoză și alcaloză, responsabile de îmbătrânirea prematură. Prin acțiunea de reechilibrare a pH-ului din sânge, cireșele diminuează efectele acestor tulburări.

- Gustul dulce al cireșelor este oferit de fructoza care este perfect asimilată de diabetici.

- Sucul de cireșe ajută la eliminarea resturilor alimentare și a toxinelor din organism, curăță tractul urinar și intestinele. De aceea ar trebui introdus în mod special în dieta persoanelor care suferă de reumatism, de gută și artrită.

- De asemenea, cireșele încurajează și susțin producerea melatoninei, de către organism.

- Cireșele sunt utile pentru remedierea pielii uscate: un pumn de cireșe fără sâmburi se mixează, iar pasta obținută se aplică pe față. După 20 de minute, tenul se va clăti cu apă minerală sau cu apă fără calcar.

Cozile de cireșe

Au efecte pozitive mai ales în tratarea bolilor tractului urinar. În afară de calitățile antiinflamatorii și acestea sunt renumite pentru acțiunea lor diuretică. Ceaiul se prepară prin fierberea a 30 gr de cozi de cireșe într-un litru de apă, se strecoară și se beau trei căni pe zi.

Un remediu care poate fi folosit pentru tratarea gripei este macerarea a 50 gr cozi de cireșe într-un litru de apă timp de 12 ore. Amestecul se va fierbe timp de zece minute și se va lăsa la infuzat alte zece minute. Se va

scurge, iar lichidul rezultat se va bea în patru părți egale, pe parcursul unei zile.

Indicații

Cireșele au numeroase calități:

- depurative;
- remineralizante;
- au efect energizant fizic și mental;
- antiinfecțioase (amplifică reacțiile de apărare ale organismului);
- diuretice;
- contribuie la regenerarea țesuturilor.

Pentru uz intern sunt indicate în următoarele situații și afecțiuni:

- obezitate;
- întârzieri ale creșterii;
- fermentație intestinală;
- constipație;
- prevenirea îmbătrânirii;
- lupta împotriva cancerului;
- prevenirea bolilor cardiovasculare;
- ameliorarea durerilor provocate de artrită, gută, dureri de cap;
- diminuarea simptomelor asociate cu fibromialgia;
- îmbunătățirea funcțiilor fiziologice și mentale.

Pentru uz extern se recomandă:

- uleiul extras din miezul sâmburelui de cireșe este util pentru tratarea verucilor și petelor pielii;
- cataplasmele din cireșe strivite pot fi aplicate pentru îngrijirea pielii, dar și pentru ameliorarea migrenelor.

Atenție la căpușe!

Atenție foarte mare când mergeți la picnic la iarbă verde, indiferent că alegeți pădurile sau parcurile. Suntem în plin sezon al căpușelor, multe dintre ele fiind purtătoare de boli cum ar fi borelioza sau boala Lyme. În acest context, Agenția Națională de Sănătate Publică (ANSP), atenționează populația să fie precaută atunci când merge în natură și vine cu un set de recomandări pentru a reduce expunerea la mușcăturile acestor insecte.

Specialiștii ANSP recomandă cetățenilor să evite mediile în care căpușele viețuiesc. Totuși, dacă preferați să mergeți la o plimbare în parc sau în pădure, se recomandă să respectați următoarele măsuri de precauție:

- Folosiți un produs repelent - indicat pentru îndepărtarea căpușelor.

- Acoperiți-vă brațele și picioarele, purtând îmbrăcăminte cu mânecă lungă, pantaloni lungi, ghete și trageți șosetele peste pantaloni.

- Folosiți haine și pături pentru picnic deschise la culoare, pentru a putea detecta ușor căpușele.

- Mergeți pe mijlocul cărărilor și evitați să vă atingeți cu corpul de plantele din jur.

La întoarcere din natură, ANSP recomandă persoanelor să verifice minuțios hainele și lenjeria de corp la prezența acestor insecte, apoi să le spele. De asemenea, să facă un duș și să inspecteze corpul în fața oglinzii, în special a regiunilor cu piele fină (sub braț, regiunea inghinală, genunchi, abdomen, gât și cap);

„Riscul de infectare este mai mic atunci când căpușa este detectată și îndepărtată imediat", spun reprezentanții ANSP.

În cazul în care pe corp se depistează o căpușă, specialiștii ANSP recomandă ca aceasta să fie înlăturată operativ și inofensiv.

„La efectuarea procedurilor de înlăturare a căpușei nu se recomandă răsucirea, smulgerea, strivirea acesteia, de asemenea, aplicarea uleiurilor, ojei etc. Aceste proceduri ar putea determina vărsarea conținutului stomacal al căpușei în rană și, implicit, transmiterea bacteriilor sau virusului", precizează experții.

Recomandări utile pentru îndepărtarea căpușei:

- Spălați-vă bine pe mâini cu apă și săpun. Pregătiți o pensetă cu vârful ascuțit, tinctură de iod 3-5% sau alcool etilic 70%.

- Cu penseta se apucă căpușa cât mai aproape de capul acesteia. Printr-o mișcare delicată, dar fermă, se extrage căpușa din piele.

- Locul mușcăturii se spală cu apă curată și săpun și se prelucrează cu tinctură de iod 3-5% sau alcool etilic 70%.

ANSP menționează că nu orice mușcătură de căpușă se soldează cu apariția semnelor de boală. De aceea, persoana mușcată de căpușe va atrage atenția asupra stării de sănătate, iar la apariția semnelor de boală, posibil asociate cu mușcătura de căpușe, cum ar fi afecțiuni dermatologice cu apariția eritemului migrator, febră moderată, cefalee, slăbiciuni, dureri în articulații și mușchi, inflamația nodulilor limfatici regionali, este necesară adresarea precoce la medic.

Potrivit specialiștilor, din toate speciile de căpușe, 10% au capacitatea de a transmite boli sau pot produce afecțiuni cauzate de modul de nutriție. Căpușele ixodide se hrănesc cu sânge de mamifere, reptile și păsări de la care pot lua bacterii și virusuri. Sunt prezente atât în zonele rurale, cât și în cele urbane, preferă păduri umbroase și umede, poieniște cu multă iarbă, câmp deschis cu arbuști, parcuri, bazine acvatice cu o vegetație abundentă etc., se adăpostesc sub frunze, printre rădăcinile superficiale ale ierburilor.

Prin înțepătura unei căpușe infectate se transmit agenți cauzali ce pot provoca maladii grave precum encefalita de căpușă, boala Lyme, febra hemoragică Crimeea Congo, febra Q, etc. În momentul mușcăturii, căpușa secretă salivă, ce conține substanțe biologic active anestezice, deci mușcătura este nedureroasă și rămâne neobservată.

Mai expuși riscului de a fi mușcați de căpușă sunt persoanele care practică activități la aer liber, cum ar fi camping în natură, pescuit sau vânătoare.

În prezent, pentru Republica Moldova, boala Lyme este considerată cea mai frecventă boală zoonotică cu transmitere vectorială, înregistrată în toate teritoriile administrative. În ultimul deceniu au fost raportate peste 1600 cazuri de îmbolnăvire (2018 - 197 cazuri, 2019 - 211). Cele mai multe cazuri de boală se raportează în Chișinău, Orhei și Strășeni.

Clubul dietelor de slăbit

Cura cu cireșe: efecte remarcabile!

Dieta cu cireșe

Conținutul mare de apă din cireșe, permite oricui să consume orice cantitate dorește din aceste fructe cu puține calorii și grăsimi, fără să se îngrașe. Cercetările au demonstrat că prezența unui volum ridicat de apă în organism amplifică nivelul de energie și ajută la stimularea activității metabolismului.

Pe de altă parte, dacă cireșele sunt incluse într-o dietă de slăbire, rezultatele se vor vedea în scurt timp, dar va fi necesar consumul în cantități relativ mari pentru eliminarea toxinelor din organism.

În afara efectului de scădere al numărului de kilograme, consumul de cireșe induce și o stare de relaxare pe parcursul întregii zile; în plus, prin conținutul lor, cireșele conferă suplețe și fermitate pielii.

Dieta restrânsă cu cireșe

- Dimineața, pe stomacul gol, se consumă o cantitate de minim 100 gr de cireșe. Cantitatea se crește treptat, astfel încât la sfârșitul celei de-a treia săptămâni se ajunge la 500 gr de cireșe.

- 300 gr de cireșe se vor împărți în mod egal în trei părți și se vor consuma până la prânz. Alături de acestea, nu se vor mânca alte produse alimentare. În timpul curei cu cireșe este recomandat să nu fie incluse în mesele zilnice grăsimi animale, zahăr rafinat sau alcool. Prânzul și cina vor fi ușoare, pentru ca efectele să fie pozitive.

Dieta exclusivă cu cireșe

- Timp de trei sau patru zile se vor consuma doar cireșe. Această dietă poate fi reluată în fiecare lună, dacă nu există deficit de minerale sau alte vitamine în organism. Între mesele alcătuite din cireșe se recomandă consumul de apă minerală. Cantitatea de cireșe consumată zilnic se va încadra între două și trei kilograme. Unii specialiști consideră că aceasta poate ajunge chiar și până la cinci kilograme pe zi. Fructele se vor consuma în mai multe porții, pe parcursul unei zile.

Cum să faci o mască de față cu lămâie și bicarbonat de sodiu

Bicarbonatul de sodiu are o textură granuloasă care poate funcționa ca un exfoliant fizic.

Lămâia și bicarbonatul de sodiu sunt elemente esențiale găsite în bucătăria tuturor. Știați că aceste ingrediente – care pot fi folosite pentru a face o prăjitură cu lămâie – vă pot ajuta și în tratarea multor probleme ale pielii? Dacă sunteți interesat să aflați cum să utilizați aceste două ingrediente pentru a vă trata problemele de piele, continuați să citiți!

Sunt bune lămâia și bicarbonatul de sodiu pentru pielea ta?

Una dintre componentele majore ale sucului de lămâie este vitamina C, utilizată în mod obișnuit pentru tratarea semnelor îmbătrânirii, precum și pentru iluminarea tonusului pielii. Acest lucru se datorează capacității sale de a sintetiza colagenul în piele. În plus, se știe că vitamina C vă protejează pielea de razele UV dăunătoare ale soarelui.

Între timp, textura aspră a prafului de copt funcționează ca un exfoliant fizic pe piele și poate ajuta la curățarea porilor. Prin urmare, folosirea sucului de lămâie vă poate ajuta să abordați multe probleme ale pielii.

Beneficiile măștii de lămâie și bicarbonat de sodiu

1. Detoxifiază pielea

Bicarbonatul de sodiu are o textură granuloasă care poate funcționa ca un exfoliant fizic pe față și vă poate ajuta să scăpați de celulele moarte ale pielii. Între timp, sucul de lămâie conține antioxidanți care pot combate deteriorarea radicalilor liberi și dezintoxifică pielea. Deci, lămâia și bicarbonatul de sodiu împreună pot funcționa ca o mască detoxifiantă pentru față.

2. Elimină punctele negre

Punctele negre se formează atunci când murdăria se blochează în porii deschiși ai pielii. Deoarece sucul de lămâie ajută la eliminarea uleiului și bicarbonatul de sodiu ajută la exfolierea feței, această mască de față poate fi utilă pentru îndepărtarea punctelor negre.

3. Îndepărtează punctele albe

Similar cu punctele negre, punctele albe se formează din cauza înfundării porilor. O mască de lămâie și bicarbonat de sodiu poate ajuta la îndepărtarea acestor puncte albe.

4. Luminează petele întunecate și vindecă hiperpigmentarea

Sucul de lămâie scade formarea melaninei și hiperpigmentarea. Prin urmare, utilizarea sucului de lămâie și a măștii de bicarbonat de sodiu poate ajuta la eliminarea oricăror pete închise la culoare.

Cum se face o mască de față cu lămâie și bicarbonat de sodiu

De ce ai nevoie:

1 lingură de suc de lămâie

2 linguri bicarbonat de sodiu

Se amestecă sucul de lămâie și bicarbonatul de sodiu într-un vas de sticlă. Bicarbonatul de sodiu și sucul de lămâie reacționează pentru a forma o soluție gazoasă, cu bule. Nu vă opriți când se întâmplă acest lucru. Continuați să amestecați până când obțineți o pastă de culoare galben pal.

Aplicați și frecați această pastă pe toată fața și pe gât. Păstrați-o maxim 15 minute pentru a evita roșeața. Ștergeți ușor masca cu un prosop înmuiat în apă călduță. Spălați-vă fața cu apă rece pentru a închide porii deschiși de pe față.

Cum să faci o mască de față cu lămâie și bicarbonat de sodiu cu miere

Mierea posedă proprietăți antibacteriene puternice. Astfel, poate ajuta la eliminarea eficientă a bacteriilor care pot locui în pori și pot face ravagii pe piele. Mierea poate, de asemenea, să vă hidrateze, să vă înmoaie și să vă calmeze pielea.

De ce ai nevoie:

1 lingură de miere

1 lingură de suc de lămâie

1 lingură bicarbonat de sodiu

Se amestecă mierea, sucul de lămâie și bicarbonatul de sodiu într-un castron de sticlă. Aplicați amestecul pe toată fața și gât. Lăsați amestecul pe față maxim 15 minute înainte de a-l spăla cu apă călduță.

Traista cu bancuri

Un sărac sună pe la uși și întreabă:
- Nu aveți cumva vreo vechitură de care v-ați putea lipsi?
Cineva răspunde: stai puțin, s-o chem pe soacră-mea!

* * *

În cât timp învățați o carte cu 500 de pagini?
Francezii: "Cam în 12 luni"
Germanii: "Cam în 6 luni"
Românii: "Băi, sculați-vă, că mâine avem examen !!!"

* * *

- Ați văzut filmul „Salvați de clopoțel"?
- Nu, domnu', la noi, în Moldova a rulat "Izbăviți de tălăncuță".

* * *

Schimb cultural între popoare:
- La voi morții se îngroapă cu popă?
- Nu, la noi popa rămâne afară...

* * *

Un politician vorbea la o întrunire electorală:
- Adversarul meu v-a furat pe rupte timp de 4 ani. Dați-mi și mie o șansă!

* * *

Un bărbat îl întreabă pe instructorul de la sala de fitness:
- Ca sa impresionez o fată, ce aparat să folosesc?
Instructorul îi răspunde:
- Bancomatul!

* * *

Un bețiv mergea pe șapte cărări spre casă. La un moment dat, îl vede pe unul care închidea un robinet. Se duce supărat spre el și-i zice:
- Tu învârteai, bă, strada?!

* * *

Traversând o stradă, un ardelean este izbit de o mașină, dar nu pățește nimic. Totuși, șoferul îi pune câteva monede în mână ca să împace lucrurile. Încântat, ardeleanul i se adresează:
- Veniți des pe aici, domnule?

6 metode naturale de a-ți deschide culoarea părului

Îți dorești să-ți deschizi nuanța părului, dar fără să apelezi la decolorarea cu substanțe agresive care îl usucă și îl degradează? Atunci poți apela la ingredientele naturale care au un efect decolorant.

Există câteva remedii naturale pentru decolorarea părului pe care le poți folosi acasă și pe care le recomandă chiar și specialiștii. Însă este important să fii realistă: deși te ajută să deschizi nuanța părului cu un ton sau două, aceste ingrediente naturale nu au capacitatea de a-ți decolora părul așa cum o fac decoloranții folosiți la coafor. Aceste substanțe pătrund în interiorul firului de păr și îndepărtează complet pigmentul, ceea ce remediile naturale folosite acasă nu pot face.

Iată câteva metode naturale de a deschide nuanța părului:

Zeamă de lămâie

Acesta este unul dintre cele mai vechi trucuri pentru decolorarea părului. Acidul citric din zeama de lămâie permite deschiderea culorii prin schimbarea pH-ului părului, dar necesită și un pic de ajutor din partea căldurii pentru a deschide cuticula firelor și a avea un impact mai mare.

„Stoarce o lămâie într-o sticlă cu pulverizator și aplică pe păr pentru a imita șuvițele decolorate în mod natural de soare. Lasă părul să se usuce la soare. Această tehnică funcționează în special pe nuanțele de păr deschise la culoare. Ai grijă ca zeama de lămâie să nu ajungă pe piele, pentru că poate provoca arsuri în urma expunerii la soare", declară pentru byrdie.com specialista în colorarea părului Anja Burton.

Oțet

Suntem sfătuite adesea să ne clătim părul cu oțet din când în când pentru a elimina depunerile de impurități de pe firele de păr, dar expunerea prelungită la oțet poate îndepărta și pigmenții din păr. Folosirea oțetului pentru decolorarea părului necesită o atenție deosebită pentru că poate fi dăunător dacă este folosit incorect.

Dacă părul tău este foarte fin sau casant, atunci această opțiune nu este recomandată. Dar dacă ai părul rezistent și firele groase, poți încerca metoda cu oțet, cu condiția de a-l dilua. O parte de oțet și două părți de apă te asigură că nu te vei confrunta cu efecte nedorite pentru piele și păr.

Miere

Principalul ingredient din miere care ajută la decolorarea părului este o enzimă numită glucozoxidază. Atunci când este adăugată apă în miere, această enzimă generează cantități mici de peroxid de oxigen.

Aplică mierea pe părul umed pentru ca apa să stimuleze procesul de decolorare. Pentru a menține părul umed, prinde-l într-un coc și acoperă-ți părul cu o cască pentru duș. Este necesar să-ți ții părul acoperit timp de 1-4 ore, în funcție de cât de mult îți dorești să deschizi nuanța și în funcție de culoarea părului tău. Căldura poate accelera procesul, deci poți folosi foehnul pentru a-ți încălzi părul din când în când în timpul tratamentului.

Bicarbonat de sodiu

Deși este recunoscut ca o modalitate naturală pentru albirea dinților, bicarbonatul de sodiu poate avea un efect decolorant și asupra părului. Este necesar să aplici bicarbonatul sub forma unei paste pe păr. Amestecă o lingură cu bicarbonat de sodiu cu suficientă apă pentru a obține o pastă de consistență potrivită.

Aplică pe păr cu o pensulă pentru vopsit, pe șuvițele pe care vrei să le deschizi la culoare sau pe tot părul. Înfășoară apoi cu folie din aluminiu. „Evită contactul cu scalpul și concentrează-te asupra șuvițelor din jurul feței și asupra vârfurilor", recomandă colorista Ashley Schafer. Căldura accelerează decolorarea, deci nu uita să-ți încălzești părul din când în când cu foehnul.

Sare de mare

„Sarea de mare deschide la culoare atât părul deja decolorat, cât și părul natural", spune Anja Burton. Când stai la plajă, udă-ți părul cu apă de mare și lasă-l să se usuce la soare. Pe timp de iarnă, amestecă o lingură cu sare de mare cu o jumătate de cană cu apă caldă, pulverizează pe păr și lasă să acționeze timp de 10-20 de minute, apoi clătește-te. Nu uita să aplici o mască sau un balsam pentru a-ți rehidrata părul după acest tratament.

Mușețel

Această plantă cu flori delicate conține un pigment în florile sale numit apigenina. Apigenina oferă o nuanță aurie și se atașează de păr atunci când este aplicată. De fapt, acest extract de mușețel era folosit în trecut pentru colorarea lânii. Aplică un ceai concentrat de mușețel pe păr și lasă să acționeze timp de câteva ore. Poți încălzi părul cu foehnul pentru a stimula procesul de decolorare.

Denisa TOMA

Pagini organizate după „Formula AS", „Asul Verde", ziare.com şi alte surse de Paraschiva MĂMĂLIGĂ

ÎNSTRĂINAREA BASARABIEI

(În loc de prefață la ediția a doua, revăzută și completată)

În Basarabia, bătălia dintre minciuna oficială și adevărul prigonit a săpat tranșeele cele mai adânci, a luat libertatea și viața celor mai luminate minți, a întors pe dos și a mutilat milioane de destine. Ideologii mai vechi și mai noi de la Moscova au experimentat cele mai barbare metode de a asimila forțat și a rusifica românimea băștinașă, de a o dizolva prin colonizări masive, de a o strămuta sau a o extermina fizic prin teroare, foamete și deportări. În primii ani de „eliberare", adeseori tranșeele erau transformate în gropi comune. În fața tăvălugului ucigaș, populația înspăimântată și dezumanizată, transformată în cobai, căuta să supraviețuiască și accepta fără discernământ falsurile și minciunile oficiale. Până ele, aceste falsuri și minciuni perfide, au ajuns să fie percepute ca adevăruri axiomatice, ca parte din meniul zilnic al moldovenilor sovietici. Tranșeele dintre mulțimile îndoctrinate și elitele lor lucide se transformau în prăpastie. Astfel, în momentul prăbușirii Uniunii Sovietice (decembrie 1991), în Republica Moldova se aflau, pe un mal de prăpastie, moldovenii rusificați, iar pe celălalt mal, elitele lor deșteptate. Se cerea foarte multă înțelepciune și răbdare ca să poți construi poduri în sânul aceluiași neam și să-i unești pe moldovenii intoxicați de ură împotriva identității lor românești și a poporului din care își trăgeau rădăcinile și seva.

Eugen Statnic, un basarabean expulzat din casa părintească de „eliberările" staliniste, face parte din acei înțelepți, care după multe decenii de exil, se reîntoarce la baștină să aducă adevărul, înțelegerea și pacea între frați. Viața lui e o poveste aparte, care cuprinde și se suprapune peste drama și destinul Basarabiei înstrăinate. Denumirea cărții, pe care am onoarea s-o deschid cu un cuvânt înainte, e parte din îndelungatele sale trăiri și frământări sufletești, e adevărul adunat din zeci de arhive și mii de documente, e pâinea întremătoare și contribuția dânsului la vindecarea moldovenilor otrăviți și readucerea lor la starea de oameni liberi și demni.

În urma intervenției armatei roșii (28 iunie 1940) în Estul României, peste trei milioane de cetățeni români au rămas ostaticii regimului de ocupație, ei fiind scoși în afara legii și a drepturilor elementare. Adolescentul Eugen Statnic a trăit împreună cu familia sa acele zile de groază, fără să reușească să fugă peste Prut. El devine martorul „paradisului" adus de tancurile rusești și înregistrează, chiar imprimă, în memoria sa absolut fenomenală, fiecare eveniment și zi trăită „sub sovietici". Mărturisirile sale făcute public la emisiunea „Istoria în mișcare" de la postul de radio „Vocea Basarabiei" (peste 12 ore de înregistrări) sunt documente vii ce îmbogățesc enorm arhivele mute din R. Moldova.

Când a revenit la Chișinău, după 70 de ani de înstrăinare și despărțire forțată, vedeam cum inima nu îi încăpea în piept. Avea chipul pelerinului ajuns la locurile sfinte. Priveam la statura lui de voievod reîntors la domnie și nu-mi venea să cred că mă întâlnesc cu Basarabia interbelică. E cam singurul reprezentant al acelor vremuri de renaștere și afirmare națională, care a spus deschis adevărul despre perioada de „ocupație românească" a Basarabiei. Contrar mitologiei și tezelor istoriografiei sovietice, Eugen Statnic și-a povestit sincer viața pe care a trăit-o acasă, „sub români". Școala era școală, preotul era preot, satul era sat, iar gospodarul – gospodar. Cu amintiri convingătoare, cu date exacte, cu argumente incontestabile, Eugen Statnic a demonstrat că cei 22 de ani, atât de huliți de propaganda sovietică, în realitate au fost salvarea și renașterea Basarabiei românești. Salvare de teroarea roșie, salvare de foametea cumplită din 1932-1933, salvare de atrocitățile comise în Transnistria. Îmi permit să afirm că Eugen Statnic este unul dintre primii basarabeni reîntorși la baștină, care inițiază prin mărturisirile sale din mass-media procesul reabilitării perioadei interbelice. Totodată, el reușește să reprezinte cu demnitate generația de aur a basarabenilor, formată în timpul României reîntregite, acea generație care urma să finalizeze uriașa operă de integrare ireversibilă a Basarabiei în statul unitar român. Însă, ca de atâtea ori, de la 1711 încoace, Rusia imperială a intervenit militar la 28 iunie 1940 și a dezmembrat România, spulberând visul tuturor românilor adunați în frontierele lor naturale la 1 decembrie 1918. În mare măsură, generația de aur a basarabenilor, din care făcea parte și Eugen Statnic, a fost mânată spre Siberiile de gheață sau transformată în carne de tun după august 1944. Ceilalți, care au izbutit să treacă Prutul, erau vânați de regimul comunist instalat de Stalin la București și „dăruiți" Uniunii Sovietice pentru a fi aruncați în lagărele morții. Spaima și mutenia au acoperit întregul spațiu românesc. Basarabia românească a devenit cel mai temut și tabuizat subiect pe ambele maluri ale Prutului, iar sârma ghimpată avertiza poporul român că poate fi mutată dincolo de Siret sau chiar de Carpați. Din generația de aur a Basarabiei interbelice au rămas „lupii singuratici", care urmau să fie hăituiți și vânați până la ultimul. Or, prinși și aduși în grădinile zoologice de la Chișinău, Cernăuți, Kiev, Moscova sau Vladivostok. Iar cei rămași în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (RSSM) trebuiau să aleagă între închisoare, casa de nebuni, tăcere totală ori colaborare. Astfel, după august 1944, generația de aur a fost substituită de homo moldovanus sovieticus, o specie plodită în laboratoarele Kremlinului, o specie menită să urască România și tot ce este românesc. Această specie de mancurți, prezentă în toate instituțiile sovietice din RSSM, a săpat tranșeele între frați, a mutilat sufletul și creierul a milioane de moldoveni, educându-i în spirit imperial și antiromânesc.

Reîntors acasă după 70 de ani, Eugen Statnic a găsit o altă Basarabie, decât cea românească pe care o cunoștea la despărțirea forțată. Una plină de minciuni și baricade, una dezorientată și înstrăinată. Atunci, a decis să-și ajute frații, să le dăruiască partea de adevăr, care le-a fost furată, să le dea cărțile exilate, să le mărturisească în cadrul a zeci de emisiuni ceea ce a fost în realitate, nu scornelile propagandistice ale regimului de ocupație.

„Înstrăinarea Basarabiei" este o carte de leac, o carte curajoasă, plină de adevăruri. În spatele fiecărei file se află o arhivă de documente. Nu invenții propagandistice de felul că Rusia țaristă ne-a „eliberat" de otomani, iar cea sovietică de români. Eugen Statnic știe prea bine că tancurile ruginesc, iar adevărurile nu. Prin expunerea clară și argumentele incontestabile, el stropește cu apă vie memoria înțepenită și schilodită a moldovenilor sovietici. E convins că boala stalinistă poate fi tratată, e convins că basarabenii se vor spăla de rușinea românofobiei. El le vorbește părintește și îi iubește pe toți. La fel, îi vrea pe toți într-o familie unită, în una mare în care să încapă în pace tot neamul românesc. Cărțile sale închinate pământului matern reprezintă ușa prin care fiecare poate să intre în Țara fabuloasă în care s-a născut basarabeanul Eugen Statnic, Țara reîntregită în hotarele ei dăruite de Dumnezeu, Țara cu numele atât de frumos și de al nostru – ROMÂNIA!

Alecu RENIȚĂ

Eugen Statnic
ÎNSTRĂINAREA BASARABIEI
La 30 iunie, minunatul nostru coleg, prieten și susținător al revistei NATURA, Eugen Statnic împlinește 92 de ani. Colectivul redacțional, împreună cu miile de cititori din Basarabia, România și de peste hotare îi doresc mulți ani înainte, multă sănătate și cărți noi întru promovarea adevărului istoric și al idealului de reîntregire a neamului românesc!

PE ARIPILE TIMPULUI (5)

Dr. Mugur ANDRONIC
Suceava

Dintre urmașii lui Petru I Mușat, cel ce bate și primele monede, groșii din argint, după sistem polonez, cu inscripție în latină, ne interesează desigur bunicul lui Ștefan cel Bătrân cum a fost o vreme numit cel devenit cel Mare, Alexandru cel Bun. Este cel care beneficiind de o lungă domnie (1400-1431) a pus mai temeinic temelia țării, fondând și Mitropolia Moldovei. În vremea sa turcii atacă prima dată Moldova, pe mare, asediind Cetatea Albă. A colaborat foarte bine politic cu domnul Munteniei, devenind chiar cumnați, o fiică măritându-se cu tatăl viitorului Vlad Țepeș, astfel că ultimul a devenit văr primar cu Ștefan cel Mare. De fapt, ridicarea în tron a lui Alexandru s-a datorat intervenției militare directe în Moldova a lui Mircea. A fost perioada când cele trei țări românești au încercat un front comun antiotoman. Bogdan al II-lea, părintele lui Ștefan, i se adresa voievodului Transilvaniei, Iancu de Hunedoara, cu formula... *iubitul nostru părinte*, scriindu-i că... țara domniei mele cu țara domniei tale să *fie una*.

Acolo, la castelul superb de la Hunedoara, au stat o vreme tinerii verișori în refugiu, Vlad și Ștefan, participând probabil și la unele lupte cu turcii, avute de Iancu. În 1456 Iancu îi dă oștire lui Vlad spre a se înscăuna la București (de la el prima atestare documentară a orașului păstrată), iar în 1457 munteanul îi dă lui Ștefan un corp de oaste cu care moldoveanul (jumătate muntean prin mamă), înfrânge pe unchiul său, Petru Aron, ucigașul fratelui său, Bogdan al II-lea.

Desigur, în evul mediu european au existat foarte multe conflicte sângeroase între principate locuite de același popor. Setea pentru putere sau din cauze religioase. Românii nu au făcut excepție de la regulă, dar de aici și până la mizerabila prezentare în istoria falsificată a dușmanilor neamului nostru, prin care se caută demonstrarea urii dintre moldoveni și munteni, care s-au tot războit, este o cale foarte lungă.

Desigur, nu e cazul să prezentăm istoria cunoscută a lui Ștefan cel Mare, care nu este un simbol al moldovenismului, ci al **românismului**. Unii s-au întrebat la ce au folosit luptele sale pentru libertate, soldate cu atât de multe victime, de vreme ce oricum la sfârșit a trebuit să plătească tribut turcilor.

Atenție și la tot felul de filmulețe ruso-socialiste, unde se afirmă cu nesimțire că Ștefan nici nu vorbea românește, ci slava veche. Un singur argument, și pentru această perioadă: când a depus jurământ de credință regelui polonez, la Colomea, cronicarul regatului, Jan Dlugosz, a scris negru pe alb că domnul român l-a depus ...ÎN LIMBA VALAHĂ, apoi tradus în latină.

Iar urmașul său, Bogdan al III-lea, prin mama sa Maria Voichița, fiica domnului muntean Radu cel Frumos, era mai mult muntean decât moldovean. Iar sfârșitul marelui erou al neamului nostru a fost tragic, în suferință, o dată cu prima pagină din relațiile cu rușii: uciderea fiicei sale Elena *Voloșanca* (Românțuța) și nepotului la Moscova. Și a nu se uita, slavona veche, unele cuvinte, nu au venit în evul mediu de la ruși, aflați la mii de km distanță, ci din vecinătatea slavo-bulgară, influențați și ei la civilizația sudică bizantină. Iar slavona a fost doar o limbă a bisericii, neînțeleasă de popor, din 1521 datând deja primul document, păstrat, scris deja în română, dar încă în alfabet slav. La polonezii slavi, invers, deși slavi, datorită Vaticanului, folosind latina.

Al doilea mare domnitor moldovean, credem că a fost fiul său, Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546), un foarte mare ctitor de mănăstiri, inclusiv la Căpriana. Mai mult, Petru s-a implicat militar cu succes și în luptele din Transilvania dintre Habsburgi și principele principatului, sprijinind pe ultimul. În 1530, ca și Ștefan în trecut, ocupă Pocuția, din cauza nerambursării celor 3.000 mărci de argint împrumutate Poloniei de Petru I Mușat, pierdută ulterior. În 1538 Soliman Magnificul, cel ce distrusese regatul maghiar, vine cu cea mai mare armată de până atunci, cca. 200.000 de oameni, inclusiv supuși, vasalii balcanici și munteni, ocupând Suceava și cetatea sa, prilej de prădare a tezaurului domnesc. Poate cu acest prilej, este capturată sabia lui Ștefan, azi la muzeul Topkapî din Istanbul, o copie la Putna și una în muzeul sucevean. Fiica sa Ana a fost căsătorită cu domnul muntean Vlad Înecatul.

Socialiștii, probabil cu finanțare rusească, au creat produse informative puternic politizate, mincinoase, în scopul susținerii statalismului antiunionist moldovenesc, și uneori chiar a românofobiei, precum site-ul www.moldovenii.md, sau filmul în trei episoade ISTORIA MOLDOVEI, girat de fostul președinte Dodon. Pentru copierea gratuită însă a cărții ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, în fapt scrisă pe înțelesul tuturor, rog intrați pe Google, cu linkul **goo.gl/b9BQne**. Popularizați cartea și linkul. Rog arhivați fiecare parte din materialele noastre lunare din revistă, iar bibliotecile să printeze cartea spre inventariere. Vă iubesc.

Va urma.

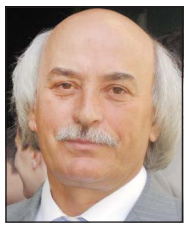

Aurelian SILVESTRU

Explicarea iubirii

Ați auzit, probabil, povestea lui Narcis (un tânăr nemaipomenit de frumos, îndrăgostit de sine).

Ei bine, Oscar Wilde a scris o altă variantă despre sfârșitul lui.

El spunea că, în ziua când tânărul s-a dus în Ceruri, toate florile de pe malul apei au prins a vărsa lacrimi de rouă.

– Ah, a zis și râul cu amărăciune, dacă toate picăturile mele de apă s-ar preface în lacrimi, n-ar fi suficiente ca să-l deplâng pe Narcis pe care l-am iubit ca pe nimeni altul.

– Nici nu e de mirare. Era nespus de frumos!

– Era frumos? s-a mirat râul.

– Cine altul ar putea s-o știe mai bine decât dumneata? În fiecare zi se apleca deasupra apei tale, admirându-și frumusețea.

– Dar nu pentru asta îl iubeam!

– Atunci, pentru ce?

– Pentru faptul că vedeam în ochii lui frumusețea apelor mele!

Dincolo de zid

Mulțumirile-s puține

Doina DABIJA

Cineva îmi mărturisește că se trezește dimineața numai ca să adoarmă la loc. În felul acesta viața, care i se pare destul de plictisitoare, trece mai repede. Pentru că, oricum, răsăritul de soare sau însăși secunda, sunt daruri pe care și le oferă el însuși. Iar faptul că omul e mereu neîmpăcat-nu este o noutate. Ba iarna-i prea lungă, vara prea scurtă, plouă mult, puțin, etc.

Dar și-un alt tânăr, fiind nemulțumit că este om, l-a întrebat pe însoțitorul său:

– De ce nu avem și noi aripi ca păsările?

– Dacă ai fi avut aripi, aveai să-ți dorești să devii înger. Dacă erai înger, te-ai fi vrut heruvim. Apoi, ar fi răsărit și dorința să cărmuiești cerul și tot așa. Nu aveai să fii mulțumit niciodată, i-a răspuns omul, întărindu-și spusele și cu un alt exemplu: „Cândva, în timp ce un înger se odihnea pe-un nor, altul zbura continuu între cer și pământ. Văzându-l atât de agitat și obosit, îngerul care stătea liniștit l-a întrebat pe celălalt ce misiune importantă are de se agită așa mereu. La care, acesta-i zice:

– Îi aduc lui Dumnezeu rugăciunile și cerințele oamenilor. Dar tu, de ce întotdeauna te odihnești ?

– Eu îi transmit doar mulțumirile.

Dar așa e omul. Adâncit tot mai mult în nemulțumirile lui, a ajuns să nu se mai bucure de nimic. Nici măcar de zborul unei păsări. Pentru că s-a îndrăgostit atât de tare de el însuși, încât tot ceea ce are i se pare puțin sau că i se cuvine.

Iar mulțumirile-s din ce în ce mai puține.

ZIMBRĂRIA NEAGRA,
Bucşani, Dâmbovița

La mai puțin de 80 de kilometri de București și 30 de kilometri de Târgoviște se află un spațiu, aflat în administrarea Ocolului silvic Bucșani, din județul Dâmbovița, în care zimbrii, animale masive și placide, trăiesc într-un areal de 162 de hectare de pădure.

Zimbrii – dispariția lor și crearea zimbrăriilor

Se pare că, în 1762, în Moldova a fost ucis ultimul zimbru, iar în Transilvania, ultimul zimbru a dispărut în jurul anului 1970. Astfel, timp de 169 de ani, pe teritoriul României nu au mai existat zimbri.

Părea că acest animal, monument al naturii, fusese sortit pieirii. În 1951, în Europa, zimbrul a fost reintrodus în sălbăticie: Polonia, Belarus, Lituania, Ucraina, Rusia și Kârgâstan.

România are patru rezervații de zimbri Din cauza vânării lui în exces și a scăderii drastice a fondului forestier, zimbrul a dispărut de pe teritoriul actual al României, în secolul al XIX-lea. În 1958, România a importat câteva exemplare din Polonia și au fost duse la rezervația de la Hațeg.

Zimbrăria Neagra

Zimbrăria Neagra a fost înființată în anul 1983. Scopul creșterii zimbrilor este de a adapta specia în zona de câmpie. Au fost aduși la Bucșani 18 zimbri din țară și câteva exemplare din străinătate. După 1995, scopul Zimbrăriei Neagra a fost de înmulțire și transfer al zimbrilor către alte rezervații.

Rezervația Neagra Bucșani număra, în 2010, 35 de zimbri, 16 masculi și 19 femele. Zimbrii au fost botezați cu nume care încep cu „RO”: Rociu, cel mai vârstnic zimbru, născut în iunie 1986, Rococo, Rotunda, Rogojan, Romario, Roberta și Robokap.

În prezent, la Neagra sunt 47 de zimbri, 23 masculi și 24 femele. Chiar dacă trăiește în captivitate, zimbrul este un animal mândru și sfios, căruia nu îi place să se apropie prea mult de oameni.

Este un animal solid, cântărind aproape o tonă, o tonă și o sută de kilograme, femela cântărind în jur de patru, cinci, până la 600 de kilograme.

În incinta Rezervației Neagra Bucșani sunt amenajate construcții și instalații: două țarcuri de carantină, de câte 2 hectare fiecare, adăpători din beton, hrănitori pentru furaje fibroase, jgheaburi pentru nutrețuri combinate, observatoare acoperite, depozite de hrană, un canton silvic. Zona este împrejmuită cu plasă de sârmă pe stâlpi de beton.

În apropierea Zimbrăriei Neagra, se află o cabană, înconjurată de pădure, aflată tot în administrarea Ocolului silvic Bucșani. Are o capacitate de 4 camere cu câte două paturi, o baie comună și o bucătărie utilată. Cabana are un living mare și, în curte, sunt amenajate un chioșc și un grătar.

Vizita la Zimbrăria Neagra reprezintă o idee strălucită dacă vrei să evadezi din oraș.

Situată în pădure, în zona piemontană cuprinsă între râurile Ialomița și Cricov, amplasare a zimbrăriei este ideală și pentru că se află în apropiere de Târgoviște și Ploiești.

Petrecerea timpului liber într-un mediu nepoluat și faptul că vei cunoaște în mediul lor niște creații minunate ale naturii, zimbrii, constituie motive suplimentare pentru explorarea acestei rezervații.

Contact: http://www.zimbrarianeagra.ro

Text și fotografii: Adriana ROMAN, revista „Vacanțe la țară”

Acasă la Caragiale

În nordul Munteniei, undeva între orașele Târgoviște și Ploiești, se află satul în care s-a născut și a copilărit Ion Luca Caragiale. Este vorba despre localitatea Haimanale din județul Dâmbovița, astăzi purtând numele marelui scriitor și dramaturg Ion Luca Caragiale.

Mircea MITROFAN

Casa lui Ion Luca Caragiale se află la intrarea în localitate și găzduiește o colecție valoroasă de lucrări, manuscrise, telegrame, scrisori, fotografii, cărți în ediții princeps și rare, afișe ale comediilor jucate în premieră, piese de mobilier etc. Interiorul casei te invită în universul lui Caragiale și rămâi impresionat de bogăția culturală lăsată moștenire generațiilor viitoare. Simplitatea e prezentă în fiecare cameră, mobilierul vechi reflectă autenticul locului, iar obiectele expuse reflectă bun-gust și frumusețe. Din anul 1979, modesta casă găzduiește Muzeul Memorial Ion Luca Caragiale și aparține Complexului Național Muzeal Curtea Domnească din Târgoviște.

Exteriorul casei nu iese foarte mult în evidență, dar uimește frumoasa terasă acoperită cu stâlpi de lemn. Curtea este mică, dar îmbogățită cu o multitudine de flori colorate. Acoperișul a fost recent înlocuit, având o culoare de roșu-cărămiziu. Această casă a fost construită la sfârșitul secolului al 18-lea, fiind declarată monument istoric. Ghidul ne-a povestit faptul că amenajarea acestui muzeu s-a făcut cu ajutorul profesorilor și oamenilor de cultură Mihai Oproiu și Ion Gavrilă.

Vizita la Ion Luca Caragiale este o călătorie unică. În locuri de poveste, locuri fără seamăn – că de n-ar fi, nu s-ar povesti. Un loc frumos care completează din plin cultura românească. E o întoarcere în timp, la vremurile copilăriei lui Caragiale, pe ulițele satului tradițional, într-o regiune unde natura face casă bună cu istoria, că doar „codru-i frate cu românul”. La Caragiale trebuie să mergi de mai multe ori pentru că încă mai apar alte istorii, alte povești, alte legende neștiute. Oamenii locului vorbesc cu mândrie despre Caragiale și apreciază foarte mult moștenirea culturală lăsată pentru generațiile viitoare. Nu e român în țara asta să nu-l știe pe Caragiale. Nu e român în lumea întreagă să nu fi auzit de „Năpasta”, „O scrisoare pierdută”, „D-ale carnavalului”, „O noapte furtunoasă” sau de „Conu Leonida față cu reacțiunea”.

Această vizită acasă la Ion Luca Caragiale este o călătorie de redescoperire a propriei identități. La Caragiale trebuie să mergi cu inima deschisă și să te bucuri din plin de creația sa. Trebuie neapărat să vizitați satul lui Caragiale, să vă plimbați la pas pe ulițe, să admirați casele localnicilor sau să vă plimbați prin împrejurimi. Sunt locuri care au puterea să de a-ți oferi liniște, simplitate și frumos - iar asta înseamnă totul. Dacă totuși aveți mai mult timp la dispoziție, vă recomand vizitați în împrejurimi următoarele atracții turistice: Rezervația de Zimbri Neagra din Bucșani și Muzeul Conacul Pană Filipescu din comuna Filipeștii de Târg.

Scrisoarea lunii

POJAR! POJAR! POJAR!

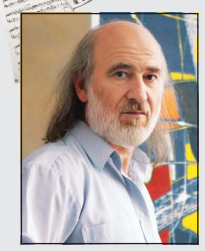

Andrei MUDREA

Casa noastră era peste drum de biserică…

Într-o noapte am fost treziți din somn de niște bătăi puternice în ușă și de țipete groaznice: „Pojar! Pojar! Pojar!”

Când am dat toți buzna afară, am văzut că arde biserica … Am înșfăcat căldările cu apă și – fuga la pojar! Oamenii alergau speriați cu căldările din toate părțile... Bătrânii, înspăimântați, s-au prins a aranja în jurul fântânilor și, în grabă mare, scoteau și turnau apă la toți – bărbați, femei, care, din fugă, apucau căldările și, într-un suflet, o țineau spre biserică, unde, cei mai curajoși bărbați smulgeau căldările pline și săreau cu ele în pălălaia ce a încins lăcașul Domnului …

Pictură: „Ciuma roșie”, 1987, Muzeul Național de Artă a Moldovei

O seamă, fără a sta pe gânduri, se înfășurau în țoluri ude și asaltau scările, urcând să toarne apă pe acoperișul învăluit de flăcări…

Femeile și copiii, speriați de grozăvenie, plângeau dar nu conteneau, într-un pas și-o fugă să le aducă acelora apă, ca să potolească limbile de foc ce au prins a se ridica mai sus de biserică!…

Aproape de zorii zilei, pojarul a fost stins. A suferit biserica noastră… Lumea? Nu se dădea dusă. Stăteau oamenii, frânți de durere, fără să scoată cineva un cuvânt. Abia la câtă vreme, întâi unul, apoi altul, au început să bălmăjească în șoaptă „..demonii au dat foc la biserică, demonii…”

Eu stăteam și plângeam în fața bisericii, tremurând, cu tot cu căldare, de frig și de frică, că demonii trăiesc chiar lângă casa noastră…

Peste câteva zile chiar i-am văzut, singur, cu ochii mei… Se înfățișase activiștii și reprezentanții ciumei roșii… Au venit la biserică, pregătiți foarte bine… și au smuls cu tractoarele poarta bisericii cu tot cu gard, apoi au smuls și ușa lăcașului Sfânt …

Dintre toate, primele au fost aruncate de sus și sfărâmate clopotele, apoi a venit rândul icoanelor … Toate icoanele au fost azvârlite afară și despicate sălbatic cu topoarele!

Iar când au început să alerge oamenii spre biserică, demonii au adunat toate bucățile de icoane și le-au dat foc!

Atunci am văzut demonii …, demonii roșii, fără niciun Dumnezeu…

Bărbații din sat, tot atunci, săreau în foc, salvând câte o bucată de icoană…Femeile? Le apucau și fugeau cu ele acasă… Noi, fiind niște copii, priveam îngroziți la focul acela strașnic, în care, de pe o bucată de icoană privea micuțul Iisus la Maica Lui ce ardea în flăcări…

Acele clipe de groază au rămas în amintirea mea pentru toată viața… Dar, parcă îi văd și acum în fața ochilor pe acei bărbați ai satului, atât de frumoși și atât de curajoși, care săreau în foc pentru Credință, Neam și Veșnicie.

Eu am crescut și am trăit alături de ei și de copiii lor, crescuți de mici în dragoste de Neam și Țară.

Astăzi aș vrea să-i văd pe toți bărbații Neamului alături, când demonii au dat foc, nu doar la Biserică… au dat foc și arde Țara!

Astăzi, cu toții împreună trebuie să sărim în foc pentru viitorul Neamului – al copiilor și nepoților noștri!

Astăzi Țara are nevoie de bărbați adevărați! Veniți, fraților! Țara arde! Țara are nevoie de noi!

Aventuri pe două roți

La începutul vacanței de vară, mi-am pus să pornesc într-o mică aventură de vreo 2-3 zile, pentru a admira Natura din regiunea mea natală. Aveam ca scop să văd lebede și pelicani, așa că am decis să vizitez majoritatea lacurilor și iazurilor mai mari și mai importante din partea de vest a raionului Căușeni.

Expediția avea să înceapă din orașul Căușeni și era planificată să se încheie la Coșcalia, locul unde aveam să înnoptez. Pentru a face expediția mai simplă și mai interesantă, am plecat pe bicicletă. Mai înainte, am făcut un traseu similar în raionul Ștefan-Vodă și a fost atât de extenuant din punct de vedere fizic, încât resimțeam oboseala și durerile musculare chiar și în pragul acestei noi expediții. Nu aveam însă, căci se preconizau ploi de durată, așa că trebuia să plec la căutat lebede și pelicani cât mai era vreme favorabilă.

Pentru prima zi mi-am propus să vizitez 4 lacuri. M-am pornit din Căușeni, am parcurs primii 10 km cu dificultate, pentru că am mers în pantă și uneori eram obligat să merg și pe jos din cauza reliefului. În Grigorievca am găsit un sticlete proaspăt decedat, cel mai probabil în urma coliziunii cu vreo mașină. După ce am ieșit din această localitate, m-am îndreptat spre Baccealia - satul cu primele două lacuri care mă interesau. La intrarea în Baccealia m-am pomenit în vârful unui deal ce oferea un peisaj frumos și pitoresc, cu văi și dealuri acoperite de păduri, pajiști și lacuri. La primul loc de observații, m-au întâmpinat trei cuci agitați ce păreau să se joace „de-a fugărita”. Pe micile iazuri am văzut specii de păsări acvatice foarte frumoase, precum lișița, găinușa de baltă și stârcul pitic.

Pentru a ajunge la lacurile din satul Plop, trebuia să ridic un deal mare și abrupt. Din vârful acestuia,

Pe drumurile din Căușeni

am coborât în viteză valea apărută în cale – din cauza vântului și a vitezei lacrimile îmi curgeau incontrolabil și îmi ajungeau până la urechi. Am trecut prin satul Florica și am ajuns la Plop - următoarea mea destinație. Am observat un cuib de cocostârc, iar în apă mișunau tot felul de păsări grațioase: un lopătar, o pereche de călifari roșii, niște stârci, un pescăruș și alte păsări acvatice, locul fiind foarte bun pentru a admira păsările sălbatice. Totuși nu găsisem ce căutam, așa că am pornit spre ultimul loc ce-mi rămânea de vizitat azi. Oboseala și durerea musculară începeau deja să-și spună cuvântul și să mă deranjeze, însă eram departe de a mă da bătut.

Am ajuns în final la ultimul lac, lângă satul Zolotievca. Am scanat oglinda apei ce strălucea la soare și nu am observat nimic impresionant la prima vedere, doar stuf și pescari și cam atât. Totuși, privind mai atent pe suprafața apei, la o distanță de 500 de metri am văzut două puncte albe plutind. Primul meu gând era că ori sunt lebede ori pelicani. Am urcat pe bicicletă, am pedalat cu grabă și cu prudență pe marginea lacului, și odată ajuns în celălalt capăt, m-am oprit și m-am uitat din nou. Măi să fie, chiar erau două lebede de vară! Frumoase și grațioase, își îngrijeau penajul și pluteau pe apa ce reflecta în ochii mei strălucirea soarelui. Am reușit să fac o poză drept amintire pentru acel moment frumos și pentru acest ultim loc în care am găsit ceea ce am căutat.

Mulțumit, am pornit spre Coșcalia. Era ora 7 seara, iar eu nu prea mă grăbeam căci știam că voi ajunge cu mult înainte de apus. Odată ieșit din Zolotievca, am dat de un nou deal – o nouă provocare. M-am dat jos de pe bicicletă și așa încet cum mergeam, mi-a atras atenția o porțiune de habitat interesant: stepa sălbatică și neatinsă de marile mașinării de metale ale oamenilor. Era o bucată de pământ abrupt, de vreo 100 de hectare, pe care oamenii pur și simplu nu îl puteau prelucra. Era un loc minunat, cu vegetație ierboasă naturală și cu puțini copaci. Avea un aspect de stepă clasică, originală acestor meleaguri. Un loc frumos și totuși rar întâlnit în acest secol.

După ce am ridicat dealul, am realizat că mai am puțin până acasă, că mai erau dealuri în față, iar traseul părea să fie ușor. În vreo 20 de minute am ajuns la destinația mea finală, obosit, dar fericit că am reușit să-mi îndeplinesc scopul. A fost o zi grea, dar mă așteaptă și altele cel puțin la fel de palpitante.

Mihai GHILAN, Căuşeni

Am semnat Codul Deontologic al Jurnalistului

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

CIUMAC

Numele *Ciumac* are la bază apelativul ucrainesc *ciumac*, cu sensul „cărăuș (căruțaș) care în vechea Ucrainăducea în Crimeea și la Don grâne și aducea sare și pește” (Dicț. ucr.-rom.). Numele *Ciumac* a pătruns în română gata format, adus de purtători ucraineni. Documentar se întâlnește o singură dată, la 1774, în ținut. Cernăuți, satul Corovia de pe moșia mănăstirii Putna: *Andrei Ciumac*. Ulterior, odată cu așezarea multor ucraineni în Basarabia, numele Ciumac a devenit destul de frecvent.

Azi, în republică, cu numele *Ciumac* sunt înscrise 2595 de persoane.

MĂMĂLIGĂ

Numele *Mămăligă* a provenit, prin intermediul unei porecle, de la substantivul comun *mămăligă*, folosit ca epitet pentru un om „moale de caracter, lipsit de energie, de inițiativă; molâu”. De la acest sens a apărut și strigătura: „Cine joacă și nu strigă pune-l-aș pe mămăligă!” La 1774 numele *Mămăligă* este atestat în ținuturile Moldovei: în ținut. Hotin: *Alexa Mămăligă, Ștefan Mămăligă, Ioniță Mămăligă* și în satul Corjeuți – *Andreeș Mămăligă*. Este atestat și satul *Mămăliga*; în ținut. Roman: *Lupul Mămăligă, Gheorghe Mămăligă, Mihalache Mămăligă*; în ținut. Cernăuți: *Leizer Mămăligă*; în ținut. Orhei-Lăpușna: *Ursul Mămăligă*, în satul Horodiște; *Vasile Mămăligă*, în Ghețeoani (înglobat în Visterniceni, suburbie a Chișinăului); *Neculai Mămăligă* și *Tudosă Mămăligă*, vornic, în Lozova; *Vasâle Mămăligă*, în Zberoaia.

Azi, în republică, cu numele *Mămăligă* sunt înscrise 866 de persoane, cu formele incorecte *Mamaliga* – 1431, *Mamalîga* – 208 persoane.

OSOIANU

Numele *Osoianu* are la bază numele biblic *Osie*, provenit din ebraicul *Höshaʼa*, forma latină *Osea*, atestat în Vechiul Testament cu forma *Ozia*, având semnificația „salvare, mântuire”. În Biblie apar două nume, *Osie*, numele profetului, și *Ozia*, numele regelui Ierusalimului. Prin calendar, numele *Osie* a ajuns la români, dar n-a căpătat răspândire, formele contemporane *Ozea* și *Oazu* fiind foarte rar întâlnite. Dicționarele onomastice atestă și câteva forme derivate, specifice românești fiind *Osian* și *Osiescu*. La 1530, în documentele moldovenești, este atestat numele cu forma *Osoe*: *Osoe*, locul lui în Horodnicul de Jos. De la persoane cu prenumele sau numele *Osoi* au provenit numirile de localități *Osoiul*, atestat la 1774 în ținut. Iași și în ținut. Putna (Ștefan Vrabie ot *Osoiu*) și care există și azi în jud. Iași și Suceava. Persoana care locuia sau provenea dintr-o localitate cu numele *Osoiu* a fost numită *Osoian*, nume atestat la 1774 în ținut. Putna: *Enache Osoian* și în ținut. Roman: *Radu Osoianul*. Alte atestări documentare nu se întâlnesc.

Azi, în republică, există numele *Osoianu* purtat de 553 de persoane.

Din poșta redacției

Scumpii şi dragii mei pedagogi!

Teoctista COLȚA, Cărpineni, Hânceşti

Nouă ani... nouă ani risipiți din buchetul vieții!

Nouă ani ne-am aventurat spre corabia cunoștințelor, pedagogii fiind căpitanii ce au trecut cu noi și tornadele și alte cataclisme, suferind și bucurându-se de zilele cu soare, sperând că totul va fi bine!

Dar... iată-ne, ajunși la finalul aventurii noastre. Emoțiile în urma acestei călătorii ne copleșesc și mult timp înainte ne vor da târcoale. Atât de repede s-a scurs timpul de parcă mai ieri, urcam timizi calea anevoioasă de deslușire a unei cărți, iar acum atât de mari, cu visele în valiză, conduși de eterna noastră prietenă, cartea.

Pedagogii mei, scumpi și dragi, de la Gimnaziul „Dumitru Crețu”, Cărpineni, Hâncești, suntem aproape de port... de debarcare. În scurt timp toate ce s-au întâmplat cu noi aici... pe corabia cunoștințelor va deveni istorie, și alți colegi mai mici vor rămâne pentru a scrie propria lor istorie.

Vă mulțumesc pentru ceea ce sunt astăzi, pentru aceste clipe de copilărie și adolescență, care mereu își vor păstra farmecul. Vă mulțumesc pentru sculptarea și șlefuirea la personalitatea și firea mea, pentru tot ce am învățat, și pentru tot ce voi lua în călătoria spre viața independentă. Vă mulțumesc pentru munca depusă cu ardoare și mistuire a sinelui, pentru a creea o generație care să servească drept exemplu pentru viitoarele. Pentru tot mă închin în fața dumneavoastră cu profund respect și admirație.

Deși, astăzi drumul nostru se desparte, noi mereu vom găsi motiv, pentru a ne revedea și pentru câteva momente, iarăși să fim acei copii mici și naivi, veniți aici în deslușirea necunoscutului!

Colegiul redacțional:

Alecu Reniță (redactor-șef), Lilia Curchi, Paraschiva Mămăligă (secretar), Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță, Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul, Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță, Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS”), Eugen Statnic (Germania), Cristian Lascu („National Geographic” România), Mihai Ogrinji („România Pitorească”), Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași), Dan Hazaparu (FDDR), Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA” reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul”
Tiraj: 4300 ex. Comanda: 412

Drumul de nu-mă-uita

Text şi foto: Sorenela RENIȚĂ

Păreții crăpați, stâncoși, sunt așa de înalți și de repezi, poteca așa de îngustă și fără sprijin, că uneori te oprești cu frică pe câte-un colțișor de piatră în mijlocul prăpastiei, te uiți în jos și parcă ți se taie picioarele când vezi câtă adâncime e sub tine. În fund, pe trepte de stânci, s-azvârle pârâul Cerbului în sărituri mari, ce recheamă în închipuirea poporului goana speriată a unui cerb. Din când în când te uiți înapoi și ți se pare că munții se pornesc și vin după tine. Și mergi prin prăpastia asta mai bine de trei ceasuri; iar cine-a pierdut cărarea poate să rătăcească și-o zi-ntreagă până să-i dea de capăt. De vale malurile se pleacă. Intrăm într-un codru de brazi. Acum păşim fără grijă pe cărarea largă, umbrită, brazde noi de mușchi ne îmbie să ne mai odihnim, izvoarele freamătă în toate părțile, ici-colo câte o rază piezișă de soare tremură prin cetini; de jos vine tot mai tare un sunet de clopot — ne-apropiem de Bușteni; încet, sufletele noastre încep să se reculeagă: priveliștea nemărginită din vârful Bucegilor, înălțimile acelea ametitoare, nenumăratele castele ce despicau zările cu turlele lor albe și neregulate, Valea Cerbului, cu fioroasa ei măreție, toate frumusețile și minunățiile pe care le-am văzut, acum, când ne revin în minte, pare că au ceva din farmecul lucrurilor visate.

„România pitorească” (fragment),
Alexandru Vlahuță

* * *

… răscolind în cutia cu amintiri a Carpaților Meridionali, alături de bilețelul pe care scrie „Drumul dintre nori” (Transfăgărășan), foșnește „Drumul de nu-mă-uita”, a cărui mistere vom încerca să le explorăm în rândurile ce vor curge mai departe în fața ochilor voștri. Chiar dacă acestea nu vor putea concura cu măiestria artistică a tumultului apelor cascadei Urlătoarea, sperăm să ne potolim, măcar nițel, setea sufletească, dorul de locuri dragi, căutarea din noi...

Ne aflăm, așadar, în Bușteni, la poalele Bucegilor, munți magici asupra cărora privirile îți înmărmuresc, pur și simplu, din clipa în care le zărești primele creste până rămân, în retrovizoare, la apus, contururi întunecate înconjurate de fâșii de nori roșiatici și, totodată, contururi luminoase în memorie. Deși, există posibilitatea de a lua telecabina până sus din acest oraș prahovean, preferăm să ne deplasăm cu automobilul până la cabana Piatra Arsă. După ce găsim, cu greu, un spațiu de parcare, adevăratul Bucegi ni se deschide – cel pe care-l trăiești la pas. Rareori, pe durata unei călătorii, parcurgem același traseu dus-întors, prin urmare decidem să luăm, mai întâi, calea vrăjitorului legendar Caraiman, pe porțiunea mai „colțuroasă”, adică mai plină de adrenalină, și să lăsăm segmentul aglomerat cu vizitatori, adică cel al cunoscutelor formațiuni enigmatice, la finalul escapadei.

Iarba ne mângâie cu delicatețe gleznele, în timp ce pietrele transcend bariera încălțărilor, făcându-ne, uneori discret, alteori ceva mai apăsat, masaj la tălpi. Un fel de reflexoterapie a naturii. Vântul puternic împrăștie cu dibăcie parfumul muntelui, iar prospețimea sa pătrunzătoare te inspiră, te face să te simți un om renăscut…într-o pasăre de înălțimi. Dacă nu te ia cu totul pe sus, bineînțeles, cum am crezut, de câteva ori, că va fi în cazul nostru. Dacă mai presărăm la vânt și niște raze de soare îndrăznețe, vom fi asemenea unor dalmații – cu pielea bronzată și „arzândă”, probabil, în pete neuniforme. Puși față-n față cu frumusețea și puterea transformatoare a peisajului stâncos, ne deconectăm, măcar pentru câteva ore, de viața ce există dincolo de acest cristal de sticlă în care, momentan, ne aflăm.

Cât v-am ținut de vorbă, am și ajuns la cabana Caraiman, unde poposim un pic, pentru câte un ceai și un baton de ciocolată. Pe unul dintre pereții de lemn ai casei, observăm un mic poster din hârtie reciclată, care reamintește trecătorilor să dea dovadă de respect, responsabilitate și să protejeze mediul înconjurător: „Gunoi la gunoi nu își scoate ochii! Nu mai fiți indiferenți! Cătinel, lucrurile se schimbă în bine, prin fapte!”. Cu gândurile la cele citite, lăsăm, accidental, un chipiu pe scaun, dar ne dăm seama mult prea târziu de acest fapt. Atunci când ni se-ntâmplă asemenea incidente, le luăm ca pe un îndemn că trebuie să revenim, cândva, în viitor, la locurile unde am rătăcit obiectele din trecut, chiar dacă știm că, cel mai probabil, n-o să le mai găsim. Dar, în fond, nici nu e acesta scopul…

Urcăm la Brana Mare, deasupra cabanei, punct din care drumul devine din ce în ce mai spectaculos, îndeosebi până la Crucea Eroilor Neamului. Pâlcuri cu flori de nu-mă-uita ne-nsoțesc pe potecile prăpăstioase. Hmm. De parcă aș avea cum

să te/vă uit. Paradoxal – o culoare radiantă, care ți se întipărește imediat, emană seninătate, calm, subtilitate, gingășie, dar îmbracă, parcă, rugămintea ușor nostalgică de a nu fi dată uitării. Ori, dimpotrivă, afirmă cu încredere că așa va fi?

Pe unele cărări de-abia ne-ncape un pas lângă celălalt, iar vântul continuă să ne „frigă” bine. Experiența și cablurile metalice înfipte în roci, după modelul via ferrata, însă, ne sprijină în aventura noastră cu puls la cote înalte. La propriu. Ne apropiem, totuși, de altitudinea de aproximativ 2.300 m. Niște turiști prietenoși remarcă aparatele de fotografiat din mâinile noastre și ne invită entuziasmați, cu zâmbete largi, în direcția lor: „Am cutreierat atâtea trasee montane și n-am reușit niciodată până astăzi să vedem floarea-reginei”. Prezentarea lor a fost demnă de introducerea unei piese de teatru, doar că din spatele cortinei, adică a ierbii, urma să iasă… floarea-de-colț. O raritate. Petalele sale stelare parcă ar fi găsit formula de a capta fulgi de nea, fără ca aceștia să se topească. Ce noroc să o putem admira în realitate!

Și... am ajuns la Crucea Eroilor de pe Muntele Caraiman, monument de peste 39 m, ridicat în anii ’20, în cinstea militarilor români căzuți în Primul Război Mondial. Crucea pe care o vedeam de atâtea ori din Valea Prahovei era chiar aici, lângă mine, iar casele din Valea Prahovei atât de mult se „micșorară”, încât adunate împreună păreau să formeze o celulă pe care o studiam, în acea clipă, la microscop. Schimbare semnificativă de perspectivă.

Pornim pe căi mai domoale, deja, traversând platoul Bucegi, îndreptându-ne spre ultima destinație înainte de a ne-ntoarce în Bușteni. La un moment dat, străbătând acest podiș

înalt, auzim scârțâit sub picioare – am intrat pe o porțiune restrânsă de „zăpezi veșnice”. Nu avem prea multe urcușuri și coborâșuri. În scurt timp, Sfinxul ne face ademenitor cu ochiul, tentându-ne să intrăm în jocul ghicitorilor referitoare, probabil, la apariția lui pe aceste meleaguri. Noi îi cunoaștem, însă, metehnele și nu ne lăsăm atrași în capcană. Babele, în schimb, ne poftesc la cabana lor și-apoi continuă să stea relaxate la taclale. Și-așa de câteva secole…milenii? Tot de curioasele formațiuni stâncoase ziceam. Aflându-te pe această platformă plină de misticism, ai senzația, uneori, că asiști la un ritual. Sau că ești parte din el. În jumătate de oră, soarele va asfinți și-atunci…ce credeți că se va-ntâmpla?

Vom ajunge înapoi la Piatra Arsă, aproape pustiită, iar la plecare, șapte cai mândri și frumoși, copii ai munților, ne vor da binețe după o zi și un drum de nu-mă-uita.

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!
Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 00621
9 771857 267700